

ผลกระทบทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของการท่องเที่ยวต่อชุมชน
กรณีศึกษา ตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
ปีการศึกษา 2552

ที่ประชุมสาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากรพิจารณาแล้ว
อนุมัติให้สารนิพนธ์เรื่อง “การศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของการ
ท่องเที่ยวต่อชุมชน กรณีศึกษา ตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี” มีคุณภาพเพียงพอที่จะเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

.....(อาจารย์ที่ปรึกษา)

(อาจารย์วันชัย เจือบุญ)

.....(หัวหน้าสาขาวิชาการจัดการชุมชน)

(อาจารย์ธีรพงษ์ บัวหล้า)

บทคัดย่อ

เรื่อง ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของการ

ท่องเที่ยวต่อชุมชน กรณีศึกษา ตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
ผู้ศึกษา นายเฉลิมรัตน์ เบ็ญมาศ

นายนิวัฒน์ เศรษฐวิบุตร

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์วันชัย เจือบุญ

ปีการศึกษา 2552

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของการท่องเที่ยวต่อชุมชน กรณีศึกษาตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการศึกษาระดับปริญญาโท (Qualitative Study) โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ เพื่อศึกษาผลกระทบในด้านบวกและด้านลบทาง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก อันเป็นผลมาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีขอบเขตพื้นที่การศึกษาคือ ชุมชนตลาดสามชุก ผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักท่องเที่ยว พ่อค้า แม่ค้า ในชุมชนตลาดสามชุก คณะกรรมการตลาดสามชุก ผู้อาวุโสของตลาดสามชุก ผู้รักษาความปลอดภัยของตลาดสามชุก จำนวน 16 ท่าน และใช้วิธีการศึกษาสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม มีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับประเด็นของการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมีผลทำให้คนในชุมชน มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยได้รับผลกระทบด้านต่างๆ ผู้ศึกษาได้แบ่งเรื่องที่ศึกษาออกเป็น ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยในด้านเศรษฐกิจพบว่าผลกระทบทางด้านบวกคือ ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากอาชีพเสริม เช่น ทำของที่ระลึก ขายให้กับนักท่องเที่ยวควบคู่กับอาชีพการขายแบบเดิม ทำให้มีรายได้จากเดิม 200-300 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 300-400 บาท ส่วนช่วงของเทศกาล หรือวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ ชาวบ้านจะมีรายได้สูงถึง 500-600 บาท ทำให้สามารถนำมาเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวได้คล่องตัวขึ้นนอกจากนี้ยังทำให้คนในชุมชนมีอาชีพรับจ้างเพิ่มขึ้น โดยที่ไม่ต้องเดินทางไปทำงานที่อยู่ห่างไกลจากหมู่บ้าน ส่วนผลกระทบด้านลบ พบว่าเกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง โดยเฉพาะผู้ที่ได้ผลประโยชน์กับผู้ที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ เนื่องจากเกิดการแย่งกันขายสินค้าในลักษณะเดียวกัน ด้านสังคมวัฒนธรรมพบว่ามีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านเพื่อจัดกิจกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนด้านลบนั้นพบว่าชาวบ้านยังมีการทะเลาะกันระหว่างร้านค้าขายสินค้าด้วยกันในเรื่องของทำเลที่ตั้งร้าน การขาย

สินค้าที่เหมือนกัน แต่ไม่เกิดความรุนแรงมากและด้านสิ่งแวดล้อมนั้นด้านบวกพบว่าคนในชุมชนไม่ทิ้งขยะลงพื้นทั่วไปไม่นำขยะไปเผาในบ้านของตนเอง มีถุงดำเก็บและถังขยะตามบ้านเรือนส่วนด้านลบพบว่าหน่วยงานเทศบาลที่เกี่ยวข้องไม่ค่อยดูแลอย่างสม่ำเสมอทำให้ ภูมิทัศน์โดยรวมบางครั้งขาดความสวยงามไป

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งองค์กรภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นส่วนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรเอกชน ควรมีนโยบายและแผนการดำเนินงานที่สามารถรองรับปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ตลาดสามชุกนั้นเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาของอาจารย์วันชัย เจือบุญ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไข ตรวจสอบ รวมทั้งการเสนอแนะทางในการแก้ไข ปัญหาด้วยความเอาใจใส่ด้วยดีตลอดมา จนสารนิพนธ์สำเร็จลงด้วยดี ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณชาวสามชุกทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น ในการให้ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับผลกระทบทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของการท่องเที่ยว ต่อชุมชน ทำให้ผู้ศึกษาได้รับข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณกำลังใจจากคุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้กำลังใจในยามท้อแท้เป็นอย่างดี จนสามารถผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคต่างๆไปได้

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณกำลังใจจากเพื่อนในสาขาวิชาการจัดการชุมชนรุ่นที่ 5 ทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจให้ในเวลาที่เกิดความท้อแท้ และให้คำปรึกษาในเรื่องที่ยากลำบากใจ ขอขอบคุณรุ่นน้องทุกๆ คนที่คอยให้กำลังใจเสมอมา และขอบคุณความช่วยเหลือของบุคคลต่างๆที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ ทุกท่านมีส่วนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอจดจำความซาบซึ้งนี้ไว้ตลอดไป

นายนิวัฒน์ เศรษฐินบุตร

นายเฉลิมรัตน์ เบ็ญมาศ

25 กุมภาพันธ์ 2553

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....ก-ข

กิตติกรรมประกาศ.....ค

บทที่

1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการศึกษา 3

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 3

ขอบเขตในการศึกษา 3

คำนิยามศัพท์..... 3

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง 4

ความหมายของการท่องเที่ยว..... 5

ประเภทของการท่องเที่ยว..... 6

บทบาทการท่องเที่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ..... 7

บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม..... 9

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม..... 11

บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม..... 12

นโยบายการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 – 10..... 13

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง..... 19

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ..... 19

แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม..... 20

แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม..... 20

แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม..... 21

ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ..... 24

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 24

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

3 วิธีดำเนินการศึกษา

การทบทวนเอกสาร	
และแนวทางการประเมินผลกระทบทางกายภาพของชุมชน.....	28
สำรวจและกำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา	28
การเลือกกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา	28
การเก็บรวบรวมข้อมูล	29
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	30
การตรวจสอบข้อมูล	30
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
ระยะเวลาในการศึกษา	31
4 ผลการศึกษา	
ประวัติความเป็นมา.....	32
ข้อมูลทั่วไป	32
แผนที่ แผนที่	33
ผลกระทบด้านบวกทางเศรษฐกิจ	35
ผลกระทบด้านลบทางเศรษฐกิจ	37
ผลกระทบด้านบวกทางสังคมวัฒนธรรม	38
ผลกระทบด้านลบทางสังคมวัฒนธรรม	39
ผลกระทบด้านบวกทางสิ่งแวดล้อม	40
ผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม	41
5 สรุปเสนอแนะและอภิปรายผล	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	44
อภิปรายผล.....	46

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ข้อเสนอแนะต่อชุมชน.....	47
ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานท้องถิ่น.....	47
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	47
บรรณานุกรม.....	48
นามานุกรม.....	50
ภาคผนวก.....	51
ภาคผนวก ก แนวทางในการสัมภาษณ์.....	52
ภาคผนวก ข ภาพประกอบการศึกษา.....	54
ประวัติผู้ศึกษา.....	57

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศและระบบเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น เพราะสามารถสร้างรายได้เข้าประเทศรวม 527,000 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2552:1) ส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้ในอีกหลายอาชีพที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามในขณะที่การท่องเที่ยวมีการพัฒนาและขยายตัวอย่างต่อเนื่องและการมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวเพียงด้านเดียวโดยไม่ได้คำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงชุมชนท้องถิ่น ย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น อาทิเช่น ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เป็นต้น

ผลจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในการมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวทำให้เกิดมีชุมชนหลายชุมชนที่ได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังเช่นตลาดสามชุก ซึ่งเป็นเมืองเล็กๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี ในอดีตสามชุกคือเป็นแหล่งที่มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติทั้งไทย จีน มอญ ฯลฯ เป็นต้น มามีความสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะของการแลกเปลี่ยน และซื้อขายสินค้า จนพัฒนาไปสู่การลงหลักปักฐาน สร้างเมืองที่มั่นคงขึ้นมาตาม ประวัติของเมืองสามชุก กล่าวไว้ว่า ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2437 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เดิมชื่ออำเภอนางบวช ตั้งอยู่บริเวณ ตำบลนางบวช โดยมีขุนพรหมสภา (บุญรอด) เป็นนายอำเภอคนแรก ซึ่งยังมีภาพถ่ายปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบัน ต่อมาในปี 2457 ต้นรัชกาลที่ 6 ได้ย้ายอำเภอมายังที่ตั้งบ้าน “ลำเพ็ญ” ซึ่งเป็นย่านการค้าที่สำคัญในสมัยนั้น จนกระทั่งปี 2481 สมัยรัชกาลที่ 8 ได้เปลี่ยนชื่อจาก “อำเภอนางบวช” มาเป็น “อำเภอสามชุก” และย้ายมาตั้ง อยู่ริมลำน้ำสุพรรณบุรี (ท่าจีน) ซึ่งแยกมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยผ่านคลอง มะขามเต่าแต่เดิมบริเวณที่ตั้งอำเภอสามชุกเรียกว่า “ท่ายาง” มีชาวบ้านนำของป่าจากทิศตะวันตกมาค้าขายให้กับพ่อค้าที่เป็นชาวเรือ บ้างก็มาจากทางเหนือ บ้างก็มาจากทางใต้ เป็น 3 สาย จึงเรียกบริเวณที่ค้าขายนี้ว่า “สามแพร่ง” ต่อมาได้เพี้ยน เป็น สามเพ็ง และลำเพ็ญในที่สุด ดังปรากฏหลักฐานกล่าวไว้ในนิทานพื้นบ้านย่านสุพรรณมีเรื่องกล่าวต่อไปว่า ในระหว่างที่คนมารอขายสินค้าก็ได้ตัดไม้ไผ่มาสานเป็นภาชนะสำหรับใส่ของขาย เรียกว่า “กระชุก” ชาวบ้านจึงเรียกว่า “สามชุก”

มาถึงปัจจุบัน อำเภอสามชุกเดิมมีพื้นที่ 774.9 ตารางกิโลเมตร ต่อมาในปี 2528 ได้มีการตั้ง อำเภอหนองหญ้าไซ จึงแบ่งบางส่วนออกไป ยังคงเหลือเพียง 362 ตารางกิโลเมตร ตลาดสามชุก เป็นตลาดสำคัญในการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญในอดีต ตั้งแต่เมื่อ 100 กว่าปีก่อน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน จังหวัดสุพรรณบุรี แต่เมื่อถนนคือ เส้นทางจราจรทางบกที่เข้ามาแทนที่การเดินทางทางน้ำ ทำให้คนหันหลังให้กับแม่น้ำท่าจีน ความสำคัญของตลาดแลกเปลี่ยนสินค้าน้ำเริ่มลดลง บรรยากาศการค้าขายในตลาดสามชุกเริ่มซบเซา และเมื่อต้องแข่งขันกับห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ และตลาดนัดภายนอก ทำให้ร้านค้าภายในตลาดต้องหาทางปรับตัว และเมื่อราชพัสดุเจ้าของที่ดินที่ชาวบ้านเช่าที่ดินมายาวนาน ดำริจะรื้ออาคารตลาดเก่า สร้างตลาดใหม่ จึงทำให้ชาวบ้านพ่อค้าที่อยู่ในตลาดสามชุก ครูอาจารย์ที่เห็นคุณค่าตลาดเก่า รวมตัวเป็นคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ระดมความคิด หาทางอนุรักษ์ตลาดและที่อยู่ของตนไว้ และหาทางฟื้นคืนชีวิตชีวาขึ้นมาอีกครั้ง เป็นที่มาของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ใช้การท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นเครื่องมือการพัฒนาอาคารไม้เก่าแก่ ในตลาดสามชุก ที่ก่อสร้างเป็นแนวตั้งฉากกับแม่น้ำท่าจีน เป็นสิ่งบอกให้รู้ว่าเป็นลักษณะของตลาดจีนโบราณ เป็นชุมชนชาวไทย-จีน ที่ยังคงอยู่มาถึงปัจจุบัน ลวดลายฉลุไม้ที่เรียกว่าลายขนมปังจิง ซึ่งเท่าที่พบในตลาดนี้มีถึง 19 ลาย คือ ศิลปะตกแต่งอาคารไม้โบราณ ที่หาดูได้ยากแล้วในปัจจุบัน หากไม่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ก็ย่อมสูญหายไปเช่นเดียวกับตลาดโบราณอื่นๆนอก จากสถาปัตยกรรม อาคารไม้โบราณที่พบเห็นได้ตลอดแนวทางเดิน 2 ข้างทางเดินในตลาด วิถีชีวิตบรรยากาศภายในตลาดการค้าขายที่ยังคงรักษาวิถีแบบดั้งเดิมเช่นในอดีต และบรรยากาศน้ำใจอหิยาศัยไมตรีของแม่ค้า ข้าราชการของเครื่องใช้ ขนมอาหารที่นำมาตั้งขายในตลาด เป็นสิ่งยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน ไม่ใช่สิ่งที่จำลองมาเพื่อให้ผู้ชมได้ดูชั่วครั้งชั่วคราว แต่เหล่านี้คือ วัฒนธรรมที่สืบเนื่องจากอดีต บ่มเพาะมาเป็น 100 ปี นักท่องเที่ยวจะสามารถสัมผัสได้ไม่ มีเบื่อ และทำให้ตลาดสามชุก แห่งนี้ได้รับขนานนามว่าตลาด 100 ปี พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

จากการเปลี่ยนแปลงของตลาดสามชุกในอดีตจนมาถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดผลกระทบตามมาทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของการท่องเที่ยวต่อชุมชนกรณีศึกษาตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัด สุพรรณบุรี ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาในเรื่องดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์ให้แก่องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการกำหนดนโยบาย และหาแนวทางการลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้เกิดคุณภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน สิ่งแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาผลกระทบในด้านบวกและด้านลบทาง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก อันเป็นผลมาจากการส่งเสริมการ ท่องเที่ยว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนตลาดร้อยปี อำเภอสามชุกเนื่องมาจากการ ท่องเที่ยว
2. ทำให้ทราบถึงผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนตลาดสามชุก
3. จากผลการศึกษา ผลกระทบในด้านบวกและด้านลบทาง สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ของตลาดสามชุก จะทำให้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวตลาดร้อยปีอำเภอสามชุกของหน่วยงาน เอกชน และภาครัฐ

ขอบเขตในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการเลือกพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection) โดยเลือกบริเวณตลาด ร้อยปี ตำบลสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากเป็นตลาดที่มีความเก่าแก่และมีมา นานในอดีตแต่ในปัจจุบันมีถนนตัดผ่าน มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เข้ามาในตลาดจึงมีการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการเพื่อรองรับการท่องเที่ยว จึงส่งผลทำให้เกิดผลกระทบทางด้าน สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก อันเป็นผลมา จากการส่งเสริมการท่องเที่ยว

คำนิยามศัพท์

ผลกระทบ หมายถึง ผลที่คาดว่าจะก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียต่อชุมชนตลาดสามชุก การท่องเที่ยวต่อชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชนตลาดสามชุก

เศรษฐกิจ หมายถึง การกระทำใด ๆ อันก่อให้เกิด การผลิต การจำหน่ายและการบริโภค

สังคมวัฒนธรรม หมายถึง ความสัมพันธ์ ความเจริญงอกงาม ของคนภายในชุมชนตลาด สามชุก

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวภายในชุมชนตลาดสามชุก ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มี ชีวิต

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของการ
ท่องเที่ยวต่อชุมชนกรณีศึกษา ตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี อันเป็นผลมาจากการ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับ เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่ตลาดร้อยปี คนในชุมชนและ
ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ในกรอบทฤษฎีบททวนวรรณกรรม บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
เพื่อเป็นแนวทางประกอบและอ้างอิง ถึงเอกสาร ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาจากข้อมูลและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องซึ่งจำแนกเป็นหัวข้อดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของการท่องเที่ยว
2. ประเภทของการท่องเที่ยว
3. บทบาทการท่องเที่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ
4. บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม
5. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
6. บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม
7. นโยบายการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 – 10

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
3. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
4. แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม
5. ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลายประเภท และเป็นธุรกิจที่สำคัญที่รายได้หลักให้กับประเทศไทย ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา

1.1 คำจำกัดความเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

คำว่า “การท่องเที่ยว” (tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางมิได้หมายความว่าเฉพาะการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงรื่นรมย์ซึ่งที่ส่วนมากเข้าใจกันการเดินทางเพื่อประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมชมญาติพี่น้องก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น ฉะนั้นปรากฏการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงเป็นภาพใหญ่ที่มีการขยายตัวขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งมีผู้กล่าวว่า ธุรกิจทางการท่องเที่ยวทางการท่องเที่ยวในทุกวันนี้เป็นธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลกหากเทียบกับธุรกิจอื่นๆ ที่เป็นรายการเดียวกันด้วยกัน(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2544:33)

ความหมายของคำว่า “การท่องเที่ยว” ในหลักการแล้วกำหนดได้โดยเงื่อนไข 3 ประการดังต่อไปนี้

1. เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (temporary)
  2. เดินทางด้วยความสมัครใจ
  3. เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้
- 1.2 ประเภทของการท่องเที่ยว

จิรพร ศรีวัฒนานุกุลกิจ (2545:4) กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ระยะเวลาในการท่องเที่ยว ประเภทของการคมนาคม จำนวนสมาชิก หรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้วอาจแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1.2.1 การท่องเที่ยวภายในประเทศ

การท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นการเดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัย ท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ภายในประเทศ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้จะมีสิ่งจูงใจหลายอย่าง เช่น ความสวยงามของภูมิประเทศ ความสะดวกสบายในการเดินทาง ความปลอดภัย ตลอดจนหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือ ศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่น เป็นต้น(จิรพร ศรีวัฒนานุกุลกิจ 2545:4)

1.2.2 การท่องเที่ยวต่างประเทศ

การท่องเที่ยวต่างประเทศ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวของพลเมืองจากประเทศหนึ่ง ไปยังสถานที่ที่ต่างไปจากประเทศของตน และต้องผ่านกระบวนการระหว่างประเทศหลายอย่าง เช่น ศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง ฯลฯ เป็นต้น ใช้ภาษาต่างประเทศและอาจต้องมีบุคคลที่เป็นผู้นำ

2. ประเภทของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวสามารถแยกได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือ จุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวซึ่งอาจแยกได้ดังนี้(จิรพร ศรีวัฒนานุกุลกิจ 2545:5)

2.1 การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (incentive tourism)

เป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อเป็นรางวัลให้แก่พนักงาน เพื่อเป็นสวัสดิการของหน่วยงาน และบริษัทห้างร้านต่าง ๆ เพื่อดูงาน ประชุม ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และเพื่อนันทนาการ โดยหน่วยงานและบริษัทห้างร้านจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้ทั้งหมด

2.2 การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (business tourism)

มีลักษณะเด่นคือ การประชุมหรือการพบกัน หรือการสัมมนา ซึ่งรวมเอาการท่องเที่ยวประเภทอื่นเข้ามาไว้ด้วยเมื่อมีการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจเกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งจะมีการท่องเที่ยวได้หลายประเภท บางแห่งเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม แล้วแต่นักท่องเที่ยวจะต้องการอย่างไร

2.3 การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรม (cultural tourism)

การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรม มักมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวด้วย

2.4 การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ (historical tourism)

เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัสเข้าชมพิพิธภัณฑสถานหรือโบราณวัตถุเก่า ๆ ที่เน้นความเจริญรุ่งเรืองในอดีต อาจเป็นการไปเยี่ยมชม อาสนวิหาร โบสถ์วิหาร พระราชวังต่าง ๆ และการแสดงแสง สีขง เหตุการณ์เด่น ๆ ในอดีตกาล เป็นต้น

2.5 การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (environmental tourism)

เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism development) เนื่องจากในการท่องเที่ยวนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้แก่ทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นวัตถุดิบในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา ทรัพยากรเหล่านี้คือสิ่งแวดล้อม เมื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้สิ่งแวดล้อมเป็นทรัพยากรหลักกิจกรรมใด ๆ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว ก็ย่อมมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในแง่บวกและแง่

ลปไม่มากก็น้อย และสามารถดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวให้คงคุณภาพอยู่เช่นเดิม ก็สามารถอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้เป็นมรดกสืบทอดแก่คนรุ่นหลังต่อไป

2.6 การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (ethnic tourism)

การท่องเที่ยวประเภทนี้ประสงค์ที่จะสังเกตการณ์แสดงออกทางวัฒนธรรม และแบบแผนวิถีการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ ซึ่งรวมไปถึงการไปเยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีการรำฟ้อน และเข้าร่วมพิธีทางศาสนาต่าง ๆ

2.7 การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (recreational tourism)

เป็นการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬา น้ำพุร้อนแร่รักษาโรค การอาบแดด และการพักผ่อนกันในสิ่งแวดล้อมที่ผ่อนคลายจิตใจ สถานที่ดังกล่าว ได้แก่ หาดทราย ชายทะเล การแข่งขันกอล์ฟ เป็นการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจโดยเฉพาะ

3. บทบาทของการท่องเที่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจ (Economic System) หมายถึง หน่วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจหน่วยย่อยมากมายหลายหน่วยรวมตัวกัน ดำเนินการผลิตในสังคมโดยใช้หลักการแบ่งงานกันทำตามความถนัด มีการปฏิบัติภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ นโยบาย และแนวทางการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน และมีการประสานงานระหว่างหน่วยย่อยโดยตัวเชื่อมที่เรียกว่าสถาบัน ซึ่งได้แก่ สิ่งที่แสดงถึงคุณลักษณะของสังคมเศรษฐกิจที่เป็นรูปธรรม (มีตัวตน) และนามธรรม (ไม่มีตัวตน) เช่น กรรมสิทธิ์ หน่วยธุรกิจ ครัวเรือน เงินตรา การวางแผน แนวคิดของการแข่งขัน การแสวงหากำไร เป็นต้น(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2544:160)

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2537 มีคนไทยเดินทางท่องเที่ยวทั่วประเทศไทยประมาณ 38 ล้านคน สามารถทำรายได้เข้าประเทศได้ถึง 126,127 ล้านบาทต่อปี และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า 50 ล้านคนในปี พ.ศ. 2540

(ประดับ เรียนประยูร 2541: 13)

นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและนำความเจริญมาสู่ชนบท นอกจากนี้ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ เมื่อมีการใช้จ่ายเกิดขึ้นครั้งหนึ่งในระบบเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดการใช้จ่ายต่าง ๆ กันไปอีกหลายรอบ เพราะเมื่อมีการใช้จ่ายเกิดขึ้นครั้งหนึ่งจะก่อให้เกิดรายได้กับคนบางกลุ่มหรือกิจกรรมบางประเภท บุคคลหรือกิจกรรมที่ได้รับรายได้นี้ก็จะนำรายได้ส่วนหนึ่งใช้จ่ายต่อไปและก่อให้เกิดรายได้แก่บุคคลอื่นหรือกิจกรรมอื่น และมีการใช้จ่ายกันไปเรื่อย ๆ จากการสร้างงานและการกระจายรายได้ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ย่อมมีผลต่อการเพิ่มรายได้ต่อหัวหรือรายได้ประชาชาติซึ่งวัดความเจริญของประเทศ

พร้อม ๆ กันทำให้รัฐมีรายได้จากการเก็บภาษี อันเนื่องมาจากการหมุนเวียนของเงินตรา นอกเหนือจาก ภาษีที่ได้จากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวโดยตรงการท่องเที่ยว ยังมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้อย่างกว้างขวาง

ประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่เกิดกับชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ

3.1.1 การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้จากการเก็บภาษีของรัฐบาล กล่าวคือ นักท่องเที่ยวจะต้องจ่ายค่าภาษีต่าง ๆ เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ฐานภาษีของรัฐบาลในแหล่งท่องเที่ยวกว้างขึ้น และนอกจากนักท่องเที่ยวจะต้องจ่ายค่าเสียภาษีเมื่อซื้อสินค้าและบริการโดยตรงแล้ว ยังต้องจ่ายภาษีทางอ้อมอีก เช่น ค่าธรรมเนียมในการใช้สนามบิน ค่าภาษีศุลกากร ค่าธรรมเนียมการประทับตรา และยังมีธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวอีก (ณรงค์ เส็งประชา 2538: 44)

3.1.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้ เพราะการท่องเที่ยวถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการกระจายราย ไปได้ไปยังส่วนต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยที่การท่องเที่ยวประกอบขึ้นด้วยธุรกิจขนาดเล็กเป็นจำนวนมาก ดังนั้น รายรับจากการท่องเที่ยวจึงกระจายออกไปสู่ประชาชนอย่างรวดเร็วทั้งระบบเศรษฐกิจ

3.1.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน การท่องเที่ยวถือเป็นการสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวางทั้งแรงงานทั่วไป และแรงงานที่มีความชำนาญ เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้สัดส่วนของแรงงานสูงกว่าเครื่องจักร แรงงานในการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแรงงานคน ซึ่งต้องมีลักษณะเป็นคนมีอิสระอาศัยในการต้อนรับขับสู้ และการจ้างงานมีทั้งทางตรงและทางอ้อม การจ้างงานทางตรงได้แก่ อาชีพในธุรกิจ โรงแรม บริษัทนำเที่ยว การบิน และการขนส่ง เป็นต้น การจ้างงานทางอ้อมได้แก่ อาชีพทางการเกษตร กสิกรรม ประมง ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบด้านอาหาร อาชีพก่อสร้าง ธุรกิจที่ดินหรือบริการในสิ่งที่อำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ งานการธนาคารในด้านการแลกเปลี่ยนเงินตรา เป็นต้น

3.1.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเงินตราอย่างกว้างขวาง และการกระตุ้นการผลิตและการลงทุนในอัตราสูง ด้วยค่าทิ่วทางเศรษฐกิจ เป็นผลต่อระบบเศรษฐกิจอย่าง ยิ่งทั้งนี้ เพราะนอกจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะมีผลโดยตรงต่อผู้จัดการที่พักและธุรกิจต่าง ๆ รวมทั้งสร้างงานอาชีพอีกมากมายแล้ว ในทางอ้อมค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวยังทำให้รายได้ของแรงงานในธุรกิจต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างงานสร้างอาชีพมากมายแล้ว ในผลทางอ้อมจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวยังทำให้รายได้ของแรงงานในธุรกิจท่องเที่ยวต่าง ๆ หมุนเวียนรับจ่ายต่อไปอีกหลายรอบ จนกระทั่งถึงที่จุดสิ้นสุดของตัวเอง ยิ่งหมุนเวียนได้มากเพียงใด ก็ยิ่งทำให้มูลค่าของมันเพิ่มขึ้นเพียงนั้น

3.1.5 การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด ไม่มีปัญหาเรื่องการผลิตและไม่มีกำหนดโควตาการจำหน่าย กล่าวคือ การผลิตไม่ขึ้นกับดิน ฟ้า อากาศ โดยเฉพาะเจาะจงเหมือน เช่น การผลิตในสาขาอื่น ๆ การท่องเที่ยวสามารถเกิดได้ทุกที่ทุเวลาแล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาลแต่ละประเทศจะใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา และส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของตน

4. บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม

สังคม หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันและมีการทำงานระหว่างกัน โดยทั่วไปแล้วสังคม และวัฒนธรรมจะเป็นของคู่กัน เพราะวัฒนธรรม คือ แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะร่วมกันของคนในกลุ่มที่อยู่ด้วยกัน ดังนั้นเมื่อมีสังคมก็ต้องมีวัฒนธรรม โดยทั่วไปแล้ว สังคมเป็นคำที่มีความหมายในแง่ที่ช่วยให้มองเห็นความเป็นตัวตนของการรวมกลุ่มของคนที่มีความสัมพันธ์ต่อกันหรือมีการกระทำระหว่างกัน และช่วยทำให้กล่าวถึงกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันได้อย่างกระชับขึ้น สำหรับในหน่วยงานนี้จะมองจะมองสังคมทั้งในรูปของชุมชนและประเทศโดยการศึกษาสังคมไทยควบคู่กับความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว วัฒนธรรมมีผู้ให้ความ หมายถึงไว้มากมายตามทฤษฎีต่าง ๆ สำหรับในหน่วยนี้จะขอสรุปความหมายของวัฒนธรรมดังนี้

1. วัฒนธรรม หมายถึง ความดีงาม ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมของคน หรือหาสิ่งของจะดีองแสดงออกถึงความดีงามจึงจะเป็นวัฒนธรรม สังคมไทยโดยความเป็นจริงก็เน้นในความหมายนี้

2. วัฒนธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่ก่ด้นกรองมาจากความคิดที่จะหาวิธีการมาตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ อันได้แก่ การตอบสนองความจำเป็นที่มนุษย์จะยืนหยัดในการอยู่รอดเป็นคนได้ในสังคม เช่น การหาอาหาร และการกินอาหารเพื่อให้ร่างกายคงอยู่และเจริญเติบโตตามวัย การจัดกลุ่มอยู่ร่วมกันของมนุษย์ การเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ การสื่อสารความคิดต่อกัน การที่มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวหวาดกลัวภัย รวมถึงกระบวนการอบรม ปลูกฝังสั่งสอน เรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตที่เป็นรูปแบบเดียวกัน แล้วเก็บไว้เป็นมรดกทอดส่งต่อให้สมาชิกรุ่นใหม่ ๆ ของสังคมต่อไป (ศิริ ฮามสุโพธิ์ 2543:16)

รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะกระจายไปสู่หลายอาชีพ และหลายท้องถิ่น โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ มีการลงทุนหรือขยายกิจการอันเป็นผลให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ใช้ผลิตผลพื้นเมืองมากขึ้น เกิดความต้องการด้านสินค้าของที่ระลึก การมีช่องทางทำอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ในท้องถิ่นของตน จะช่วยลดอัตราการเคลื่อนย้ายที่อยู่ได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นก็จะได้รับการฟื้นฟู

พร้อมกันกับการส่งเสริมด้านช่างฝีมือ อันเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อผลิตขายแก่นักท่องเที่ยว

ในด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีนั้น สังคมไทยเป็นสังคมของชาติเก่าแก่สืบเนื่องกันมานับพันๆ ปี จึงมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ระเบียบประเพณี การละเล่น ฯลฯ เป็นต้น ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เมื่อมีการท่องเที่ยวเป็นสื่อในการเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เจ้าของท้องถิ่นที่จะตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมของตนในแง่ของการเป็นทรัพยากรท้องถิ่นที่ควรได้รับการอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกแก่คนรุ่นหลัง การที่คนไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศได้พบเห็นความงามของธรรมชาติ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษได้ชื่นชมคุณค่าทางศิลปะอันละเอียดอ่อน ย่อมก่อให้เกิด ความภาคภูมิใจ ความรักความหวงแหนในทรัพยากรและสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2544:34) บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมมีดังนี้คือ

4.1 การท่องเที่ยวสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีระหว่างคนในท้องถิ่นหนึ่งกับคนอีกท้องถิ่นหนึ่ง การท่องเที่ยวเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้คนในแต่ละท้องถิ่นได้มาพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้เข้าใจกันและกัน เกียรติเคารพกันยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการสร้างความรัก ความสามัคคี ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างคนในชาติได้เป็นอย่างดี

4.2 การท่องเที่ยวจะช่วยพัฒนาระดับความเจริญของสังคมท้องถิ่น และความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมนั้นให้สูงขึ้น โดยที่คนในท้องถิ่นนั้น จะพยายามเลียนแบบชีวิตความเป็นอยู่ของนักท่องเที่ยว ซึ่งสะดวกสบายกว่า จึงเท่ากับเป็นการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และสังคมให้เจริญขึ้น

4.3 การท่องเที่ยวช่วยก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยในสังคม กล่าวคือ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนมากขึ้น เมืองนั้นหรือพื้นที่นั้นก็จะเป็เมืองเปิดเป็นเมืองที่มีเสรีภาพ มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางด้านสังคม ชีวิตร่างกาย และทรัพย์สิน และยังแสดงถึงเอกภาพของประชาชนท้องถิ่นด้วย

4.4 การท่องเที่ยวจะช่วยลดช่องว่างของสังคม โดยที่การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้อย่างทั่วถึง ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ทัดเทียมกัน และความต้องการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวก็สามารถอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในท้องถิ่นด้วย โดยเฉพาะในท้องถิ่นกำลังต้องการการพัฒนาอย่างเร่งด่วน จึงเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญให้สังคมโดยตรง

4.5 การท่องเที่ยวช่วยบำรุงรักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความพยายามที่จะรักษาและพัฒนาอย่างเหมาะสม เพื่อความคงอยู่แห่งทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอันทรงคุณค่า เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

4.6 การท่องเที่ยวจะช่วยให้เกิดการพัฒนากการท่องเที่ยวจะช่วยให้มีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ ของตัวเมืองให้มีสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม เป็นการช่วยป้องกันปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพเมืองและสถานที่ท่องเที่ยวอย่างได้ผล

5. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมหมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ อากาศ และที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ถนน สะพานอาคารบ้านเรือน ทั้งที่มองเห็นได้จับต้องได้ และที่ไม่สามารถมองเห็นได้ หรือไม่สามารถจับต้องได้ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมสังคม

5.1 ลักษณะของสิ่งแวดล้อม

แม้โดยทั่วไปแล้ว นักวิชาการทางด้านสิ่งแวดล้อมอาจจะให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่าสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันไปบ้างตามแนวคิดของแต่ละบุคคลแต่เมื่อพูดถึงลักษณะของสิ่งแวดล้อมทุกคนจะมีความเห็นตรงกันคือ สิ่งแวดล้อมจะต้องประกอบไปด้วยลักษณะที่สำคัญ 4 ประการคือ

- สิ่งแวดล้อมเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์
- สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่เป็ทั้งนามธรรมและรูปธรรม หรือลักษณะที่เป็นกายภาพและชีวภาพ หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
- ทุกสิ่งที่กล่าวมานั้นจะมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ หรือมีอิทธิพลต่อกันและกัน
- สามารถอำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหลายรวมทั้งการดำรงชีวิตของมนุษย์ด้วย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2544:51-52)

5.2 ประเภทของสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น2ประเภท

สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (Natural Environment) เช่น ดิน น้ำ แร่ ป่าไม้ สัตว์ มนุษย์ อากาศ สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาตินั้น บางชนิดอาจใช้เวลาเพียงชั่วโมงหรือวันหรือเดือน บางชนิดอาจใช้เวลาเป็นสิบๆร้อยๆปี จึงจะเกิดขึ้นเป็นสังนั้นๆได้ สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาตินั้นส่วนมากต้องมีสิ่งอื่นมาประกอบเสมอ จะเกิดอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงมักพบว่า ถ้าสิ่งแวดล้อมหนึ่งถูกทำลาย มักจะมีผลกระทบอื่นๆที่อยู่ใกล้เคียง สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ นั้นแบ่งได้อีก 2 ประเภทคือ

- สิ่งมีชีวิต (biotic environment) เช่น พืช สัตว์ มนุษย์ เป็นต้น
- สิ่งไม่มีชีวิต (abiotic environment) เช่นดิน น้ำ อากาศ หิน เป็นต้น

สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) สิ่งต่างๆที่อยู่รอบๆตัวเรานั้น นอกจากจะมีโดยธรรมชาติแล้ว อาจเกิดขึ้น โดยมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น เช่นเมือง บ้าน ถนน สะพาน เหล่านี้เป็นต้น สิ่ง

เหล่านี้ อาจเกิดขึ้น โดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ อาจเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองอารมณ์ความต้องการ ทั้งโดยทางตรงที่ตนเองตั้งใจ หรือทางอ้อมอาจจะเกิดขึ้น โดยที่มนุษย์ไม่ได้ตั้งใจก็ได้

(ผศ.กิติภูมิ มีประดิษฐ์ 2548:71-72)

6. บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ภูเขา ต้นไม้ สัตว์ป่า ฯลฯ เป็นต้น และที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ถนน สะพาน อาคารบ้านเรือน โรงงานอุตสาหกรรม โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ เป็นต้น ทั้งที่มองเห็นได้จับต้องได้ และที่ไม่สามารถมองเห็นได้ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา กฎหมาย ฯลฯ เป็นต้น

จากคำจำกัดความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่บนโลกรอบตัวมนุษย์ทั้งที่เป็นทางด้านกายภาพแลชีวภาพ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม สิ่งที่สามารถมองเห็นด้วยตาหรือไม่สามารถมองเห็นด้วยตา ทั้งที่สามารถจับต้องได้หรือไม่สามารถจับต้องได้ ทั้งที่ให้สัมผัสหรือให้โทษ สิ่งแวดล้อมที่มีประโยชน์หรือให้คุณได้แก่ น้ำ อากาศ ต้นไม้ อาคารบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ส่วนสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีประโยชน์หรือให้โทษ ได้แก่ ภูเขาหรือควีนเปลวจากยานพาหนะ เสียงดังจากเครื่องบินหรือเครื่องจักรกลต่าง ๆ กลิ่นเหม็นจากสิ่งของที่เน่าเสีย หรือจากสิ่งปฏิกูล เป็นต้น ต่างก็เป็นสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น ดังนั้นคำว่า “สิ่งแวดล้อม” จึงเป็นคำที่ความหมายกว้างขวางมากไม่ได้หมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเท่านั้น แต่ยังหมายถึงอะไรก็ได้ที่อยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์นั่นเอง

นอกจากสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งแวดล้อมที่มีความสวยงาม มีลักษณะเด่น เฉพาะตัวจะช่วยให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นแล้ว สิ่งแวดล้อมดังกล่าวนี้ ยังเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและความสำคัญต่อการท่องเที่ยวอย่างมาก ซึ่งได้แก่

1. สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวจะเป็นตัวเร่งให้รัฐบาลพัฒนาพื้นที่บริเวณนั้น ๆ และสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวก่อนที่อื่น ๆ การที่รัฐบาลจะพัฒนาสถานที่ใดสถานที่หนึ่งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว รัฐบาลมักจะคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่จะเอื้อต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ เป็นอันดับแรก เช่น มีทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่สวยงามน่าสนใจหรือไม่ มีสถานที่ทางประวัติศาสตร์หรือวัดวาอารามที่มีความเก่าแก่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจหรือไม่ มีปราสาทหิน มีถ้ำ มีบ่อน้ำแร่ บ่อน้ำพุร้อน มีสัตว์ป่าหรือไม่ซึ่งถ้าสถานที่ใดหรือบริเวณใดมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ก็ย่อมได้รับการพัฒนาาก่อนที่อื่น ๆ และเมื่อมีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ผลที่ตามมา ก็คือ การพัฒนา สาธารณูปโภคอื่น ๆ เช่น ก่อสร้าง ถนนหนทาง การติดตั้งไฟฟ้า การติดตั้งโทรศัพท์ การบริการโทรคมนาคม มีการสร้าง

โรงพยาบาล สนามบิน ท่าเรือ ซึ่งก็จะส่งผลให้เกิดความเจริญในท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ มีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายขึ้น มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

2. สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ภาคเอกชนมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ ขึ้น นั่นก็คือ การลงทุน สร้างโรงแรมหรือการสร้างที่พักตากอากาศ หรือการสร้างแหล่งท่องเที่ยวอย่างใดอย่างหนึ่งมักจะ สร้างท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม มีบรรยากาศดี ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ย่อมต้องการไปพักหรือใช้บริการโรงแรม หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่สวยงามสามารถมองเห็นภาพทิวทัศน์ที่น่าประทับใจ หรือมองเห็นทิวเขา ทะเลสาบ ชายหาดได้มากกว่าจะไปพักหรือใช้บริการโรงแรมที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ไม่มีอะไรน่าสนใจให้ดู ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดสำหรับเรื่องนี้ก็อย่างเช่น กาญจนบุรี หัวหิน พัทยา เชียงใหม่ ระยอง เกาะเสม็ด เกาะสมุย ภูเก็ต ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสวยงาม มีสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวจำนวนมาก ต่างก็มีโรงแรมและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็น โรงแรมที่ทันสมัย ห้างสรรพสินค้า ร้านขายของที่ระลึก ร้านบริการถ่ายรูป ร้านซักรีด บริษัทนำเที่ยว หรือบริษัทตัวแทนการท่องเที่ยวอยู่เต็มไปหมด ซึ่งต่างจากจังหวัดหรือเมืองทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งส่วนใหญ่จะขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเที่ยวตามจังหวัดเหล่านี้ก็มีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจังหวัดทางภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ หรือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้ก็เพราะว่า จังหวัดหรือเมืองเหล่านี้มีสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ค่อนข้างกระจัดกระจายแต่ละแห่งอยู่ห่างไกลกัน ไม่รวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่ม ณ ที่ใดที่หนึ่งโดยเฉพาะทำให้ไม่สามารถเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวหลาย ๆ แห่งได้สะดวกและรวดเร็วเหมือนภาคอื่น ๆ เพราะฉะนั้น จึงทำให้เอกชนไม่สนใจที่จะไปลงทุนสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขึ้นนั่นเอง

7. นโยบายการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 - 9

รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวมากกว่า 50 ปี กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2479 กระทรวงเศรษฐกิจในขณะนั้น ได้เสนอโครงการบำรุงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศสยามต่อคณะรัฐมนตรี โดยวางแผนและวัตถุประสงค์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไว้สามประการคือ งานโฆษณาชักชวนนักท่องเที่ยว งานรับรองนักท่องเที่ยว และงานบำรุงสถานที่ท่องเที่ยวและที่พัก ดังนั้นจะกล่าวเนื้อหาสาระในแผนพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8-9 ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวตามลำดับดังนี้

7.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544)

ระดับ เรียนประยุร (2541 : 29) ได้กล่าวถึงโดยภาพรวมของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 นโยบายด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน คือ

7.1.1 ส่งเสริมการท่องเที่ยวและการสัญจรทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างจิตสำนึก ความรู้ ความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้า ของวิถีชีวิตภูมิปัญญาดั้งเดิมของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งดูแลป้องกัน และแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมดังกล่าว

7.1.2 ส่งเสริมให้วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนและประเทศให้สมดุลยั่งยืน รวมทั้งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนและชุมชนในการรักษาสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อเป็นที่รวมทางด้านจิตใจของประชาชน

7.1.3 ให้นำหน่วยงานในท้องถิ่นสร้างกลไกในการพัฒนาและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติทางการท่องเที่ยว ในระดับพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมจากประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น

7.1.4 กำหนดให้มีพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และพื้นที่สีเขียวเพื่อพัฒนาแหล่งอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม และพื้นที่สวนสาธารณะขนาดต่างๆ

7.1.5 ส่งเสริมองค์กรชุมชนและท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และการจัดทำแผนงานและ โครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนแหล่งเงินทุนหรืองบประมาณเพื่อใช้สำหรับในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสนับสนุนแหล่งเงินทุนหรืองบประมาณเพื่อใช้สำหรับในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

7.1.6 กลยุทธ์พัฒนาการท่องเที่ยว ปี พ.ศ.2544 – 2546

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยว ปี พ.ศ.2540 – 2546 ไว้ดังนี้

1. ผลักดันให้มีการดูแล รักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและเป็นไปในการทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อพิจารณาหาแนวทางร่วมกัน

2. รมรงค์และปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่น ให้เข้าใจและเห็นความสำคัญในเรื่องการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนเองให้อยู่ในสภาพที่ดี ตลอดจนสามารถให้ข้อมูล ข่าวสาร การบริการและความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนท้องถิ่นของตน

3. กำหนดบทลงโทษ แก่ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ หรือสร้างความเสื่อมโทรมให้แก่แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

4. เน้นการท่องเที่ยว ในเชิงอนุรักษ์ให้มากขึ้น โดยให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ทุกคน
5. ร่วมรณรงค์โครงการรักษาความสะอาด ให้แก่แหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. ประสานงานประชุมปรึกษาหารือ ตั้งคณะทำงานร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติกับหน่วยราชการ ภาคเอกชน และประชาชนเพื่อวางแผนการท่องเที่ยว และแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมตามแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม
7. ศึกษาและพัฒนาระบบข่าวสารสนเทศและระบบติดตามสถานะแวดล้อม และมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศ
8. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนจัดตั้งสถาบันหรือจัดฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพบุคลากรในด้านการบริการ

7.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จึงเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ชี้กรอบทิศทางการพัฒนาประเทศ ในระยะปานกลาง ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ระยะยาว และมีการดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ในด้านแนวคิดที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา” ในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวม และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างระบบบริการจัดการภายในที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกระดับ อันจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนที่มี “คน” เป็นศูนย์กลางได้อย่างแท้จริงในด้านบริการ แม้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นแหล่งทำรายได้และการจ้างงานที่สำคัญ แต่ก็ส่งผลกระทบต่อเชิงลบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมหลายประการ อาทิ เช่น ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติรวมทั้งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม ธุรกิจบริการที่ต่อเนื่องกับการท่องเที่ยว ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ ยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านบริการการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงพอและขาดคุณภาพ การเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนสภาพพจน์ด้านลบของประเทศด้านยาเสพติด และโสเภณีเด็ก มีการปรับปรุงโครงสร้างด้านการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตแทนการเพิ่มการใช้ปัจจัยการผลิต ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมในภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการรวมทั้ง

เชื่อมโยงธุรกิจขนาดใหญ่กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างสมดุล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิตและบริการที่ตรงกับความต้องการของตลาดภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนสร้างความแปลกใหม่เพื่อนำตลาด นำไปสู่การเพิ่มการจ้างงาน การยกระดับรายได้ที่แท้จริงและคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการเสริมสร้างสมรรถนะทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการปรับโครงสร้างการผลิตและการค้าให้สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยอาศัยปัจจัยหลักที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะและองค์ความรู้ของตน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การบริหารจัดการคุณภาพของกระบวนการผลิตความคล่องตัวด้านการตลาด คำนึงสมดุลกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างและผลักดันการเพิ่มผลผลิตอย่างเป็นขบวนการในในระดับชาติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ธุรกิจชุมชน รวมทั้งการปรับระบบการเจรจาการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศให้มีเอกภาพสร้างอำนาจต่อรองและขยายศักยภาพการลงทุนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาคควบคู่ไปกับการใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนา ซึ่งจะทำให้ภาคการผลิต การค้า และการบริการของประเทศมีส่วนสำคัญในการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจให้เกิดเสถียรภาพ มีภูมิคุ้มกัน และความสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยมีแนวทางการพัฒนาตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

7.2.1 เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกัน สร้างความเข้มแข็งของภาคการเงิน ความมั่นคงและเสถียรภาพของฐานะการคลัง ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อให้เศรษฐกิจระดับฐานรากมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ตลอดจนเพิ่มสมรรถนะของระบบเศรษฐกิจ โดยรวมให้สามารถแข่งขันได้และก้าวทันเศรษฐกิจยุคใหม่

7.2.2 เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยทุกระดับ เป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ เน้นการปฏิรูประบบบริหารจัดการภาครัฐ การบริหารจัดการที่ดีของภาคธุรกิจเอกชนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา การสร้างระบบการเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคม และการลดทุจริตประพฤติดมิชอบ

7.2.4 เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว จากรายได้ของนักท่องเที่ยวต่างประเทศเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 7 – 8 ต่อปี และให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี

7.2.5 การอนุรักษ์ฟื้นฟูและการรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว ให้เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน โดยรักษาสภาพแวดล้อมของ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณคดี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ใช้ผังเมืองเป็นกลไกผสมผสานการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง ให้เกิดความน่าอยู่และยั่งยืน

7.2.6 ส่งเสริมการค้าและบริการอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อสร้างงานและกระจายรายได้ โดยพัฒนาการวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีพื้นบ้าน ตลอดจนการส่งเสริมไทยเที่ยวไทย และการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน

7.2.7 ใช้กลไกที่มีอยู่สนับสนุนบทบาทของชุมชน ธุรกิจชุมชน สถาบันต่างๆ ในสังคมและสื่อมวลชนในการทำนุบำรุง และพัฒนาแหล่งโบราณสถานและ โบราณวัตถุ มรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งเชิดชูเอกลักษณ์และค่านิยมความเป็นไทยอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยเฉพาะการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง การรณรงค์แต่งกายประจำชาติ และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติท้องถิ่น พัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อการจ้างงาน และกระจายรายได้สู่ชุมชน โดย

1. พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติ โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงกลุ่มพื้นที่ พร้อมทั้งการสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่สอดคล้อง กับศักยภาพเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกวิธี การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี การท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อกีฬา สวนสุขภาพและสวนสนุก

2. ปรับปรุงคุณภาพด้านการบริการ และผลิตภัณฑ์เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ได้มาตรฐานและเพียงพอ โดยให้ความสำคัญต่อการเพิ่มและการกวดขันมาตรฐานด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การแก้ไขการหลอกลวงเอาเปรียบจากนักท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านการเข้าออกประเทศ การเดินทางภายในประเทศ การให้บริการข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย รวมทั้งพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและปริมาณที่สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละประเทศ

3. ส่งเสริมบทบาทชุมชน และองค์กรชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบำรุงรักษา และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว โดยรณรงค์ด้านจิตสำนึกและสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชุมชนและท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมพื้นถิ่นและบริการในท้องถิ่น ที่เชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยว

4. ให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมาย นักท่องเที่ยวที่มีระยะพักนาน และนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพจากต่างประเทศ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากการประชุม การจัดงานนิทรรศการนานาชาติ การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล เพื่อเสริมสัดส่วนรายได้จากนักท่องเที่ยวและเพิ่ม

ประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์การท่องเที่ยว โดยให้มีระบบบริหารจัดการที่เฉพาะขึ้นมา
รับผิดชอบ รวมทั้งให้มีศูนย์ประชุม และศูนย์แสดงสินค้านานาชาติในเมืองหลักที่มีศักยภาพขึ้นมา
รองรับ

5. ประชาสัมพันธ์และสร้างจิตสำนึกการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมให้
คนไทยเที่ยวเมืองไทยมากขึ้น และเร่งรัดแหล่งท่องเที่ยวการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่ง
ท่องเที่ยวต่างๆ ที่ได้รับการพัฒนาให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่ เพื่อสร้างงานและ
การกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่นมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพ
ชีวิตของคนส่วนใหญ่ในประเทศไทยให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” โดย
ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่มี “คุณภาพ” ทั้ง
ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในสังคมมีความสุขถ้วนหน้า สามารถ
พึ่งตนเองและก้าวตามโลกอย่างรู้ทัน โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

7.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เป็นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้
สมดุลและยั่งยืน นั้นให้ความสำคัญกับการปรับฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้ใหญ่ขึ้น ให้มีการ
ปรับตัวในการเพิ่มผลผลิตการผลิตได้ใกล้เคียงกับภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น และ
พัฒนาระบบภูมิคุ้มกันความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์ และสร้างกลไกที่
จะทำให้มีการกระจายผลประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและมีการแข่งขันที่เป็น
ธรรม ซึ่งประกอบด้วยแนวทางสำคัญต่างๆมากมาย ซึ่งรวมไปถึง การปรับโครงสร้างภาคบริการ ให้
เป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของประเทศ โดยพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ให้เป็นศูนย์กลางการ
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของภูมิภาค บนฐานความโดดเด่นและหลากหลายของ
ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และความเป็นไทย และพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของ
ธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ เพื่อยกระดับการผลิตและการตลาดธุรกิจบริการครอบคลุมระดับภูมิภาค
บนฐานการสร้างความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะด้านของบริการที่สำคัญได้แก่ ธุรกิจบริการ
ด้านการศึกษา บริการสุขภาพและสปา ธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก ธุรกิจบริการทางการเงิน ธุรกิจ
บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ธุรกิจการก่อสร้างและธุรกิจภาพยนตร์ไทย เป็นต้น

7.3.1 พื้นฟู พัฒนา แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถานในเชิงกลุ่ม
พื้นที่ และเสริมสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทย ทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน และ
ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อสร้างสินค้าท่องเที่ยวใหม่ๆ แก่ธุรกิจการท่องเที่ยวไทย และเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวของตลาดท่องเที่ยวโลก

7.3.2 ส่งเสริมการลงทุน พัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว เพื่อรองรับตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน และสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจบริการสุขภาพ ธุรกิจศูนย์ประชุมและแสดงสินค้า การพำนักระยะยาว การจับจ่ายซื้อสินค้า สินค้าโอท็อป และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นต้น

7.3.3 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของธุรกิจและบริการที่มีศักยภาพให้เป็นที่ยอมรับ นำเชื่อถือ และตอบสนองความต้องการของตลาดโลก รวมทั้งเพื่อรองรับนโยบายการเปิดเสรีภาคบริการ บนฐานความโดดเด่นทางวัฒนธรรมและความเป็นไทย โดยเฉพาะธุรกิจบริการที่มีศักยภาพในการดึงดูดลูกค้ามาใช้บริการในประเทศ เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจบริการด้านการศึกษา บริการด้านสุขภาพ และธุรกิจภาพยนตร์ไทย เป็นต้น

7.3.4 ส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวและกลุ่มลูกค้าธุรกิจบริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาสถานตลาดเดิมและขยายตลาดใหม่ๆ ที่มีคุณภาพ เช่น ตลาดรัสเซียและกลุ่มประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของรัสเซีย ตลาดตะวันออกกลาง และตลาดนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม โดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดร่วมกัน

7.3.5 พัฒนาปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว ทั้งการพัฒนาโครงสร้างการคมนาคมเพื่อการเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว มาตรฐานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และการปรับปรุงกฎระเบียบข้อกฎหมาย การพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจ และการเสริมสร้างขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ และขีดความสามารถการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

7.3.6 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรชุมชนในท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม รวมทั้งสนับสนุนการรวมกลุ่มของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่นกับกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อช่วยสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน

แนวคิดและ ทฤษฎี

1. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ

ผลกระทบหมายถึง ผลกระทบทั้งหมดของนโยบาย ที่มีขึ้นแห่งสภาพความเป็นจริงในโลก อันได้แก่ผลกระทบที่มีต่อสถาบันการณและกลุ่มเป้าหมาย ผลกระทบที่มีต่อสถาบันการณและกลุ่มอื่นๆนอกเหนือไปจากกลุ่มเป้าหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต ค่าใช้จ่ายทางตรงสำหรับทรัพยากรของโครงการ ค่าใช้จ่ายทางอ้อมต่างๆรวมทั้งค่าเสียโอกาสด้วย ผลกระทบอาจเป็นได้ทั้งบวกและลบ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายทั้งในปัจจุบันและอนาคตด้วย ผลกระทบเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้เสมอ ด้วยเหตุผลหลายอย่างหลายประการโดยทั่วไปแล้ว ผลกระทบ

เกิดจากความสัมพันธ์ที่เป็นผลต่อกันของการเปลี่ยนแปลง จากระดับประถม ไปสู่ระดับต่อไป ผลของการเปลี่ยนแปลงระดับประถม เป็นผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของแผนและโครงการ และผลอันนี้จะมีส่วนทำให้เกิดผลกระทบต่อไปได้อีกในระดับหนึ่ง หรือหลายๆระดับได้ในกรณีต่อไป (ศิริ ฮามสุโพธิ์ 2543:44)

ดังนั้น ผลกระทบเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้เสมอ มีผลต่อกันต่อการเปลี่ยนแปลง ผลกระทบอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

2.1 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

สภาวะทางเศรษฐกิจของแต่ละสังคมอาจกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมในด้านอื่นๆ ได้ และในทางกลับกันการเปลี่ยนแปลงสังคมในด้านอื่นๆ อาทิ รูปแบบการปกครอง ความเชื่อ ศาสนาและค่านิยม ก็อาจมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมช้าหรือเร็วต่างกันได้ สภาวะเศรษฐกิจที่คงตัวอยู่กับที่ หรือมีความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเชื่องช้าเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม หากมีการเปลี่ยนแปลงในเทคนิควิทยาที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และการกระจายทรัพยากรไปอย่างมากแล้ว สภาวะทางเศรษฐกิจสังคมก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย แต่ถ้าสภาวะทางเศรษฐกิจของสังคมทรุดโทรมลงอย่างมากแล้ว ก็อาจมีผลให้การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสังคมด้านอื่นๆ อย่างรวดเร็วก็น่าจะได้ โดยสรุปก็คือว่า สภาวะเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช 2544:164)

จากแนวคิดข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า สภาวะเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หากเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

3. แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

สังคมและวัฒนธรรมเป็นคนละสิ่งหรือคนละส่วน สังคมหมายถึงกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ส่วนวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม วัฒนธรรมเป็นกรอบปฏิบัติและการกระทำต่อกันทางสังคม สังคมและวัฒนธรรมเป็นของคู่กันและไปด้วยกัน ถ้าสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมก็เปลี่ยนและถ้าวัฒนธรรมเปลี่ยนสังคมก็เปลี่ยนแปลง และปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็เป็นปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น การค้นพบ การประดิษฐ์ การขัดแย้ง การแข่งขัน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่าง หรือรูปแบบทางสังคม เช่น ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง ได้เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลง

ทางสังคมนี้อาจเป็นไปได้ทั้งทางก้าวหน้า หรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราวโดยวางแผนให้
 เป็นไป หรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น (ศิริ ฮามสุโพธิ์ 2543:16)
 ทุกสังคมย่อมต้องการที่จะพัฒนาสังคมของตนให้ทันสมัย โดยวิธีการเอาอย่างเลียนแบบ
 นำเอาแนวคิด อุดมการณ์และเทคโนโลยีต่างๆ ของสังคมนั้นๆมาใช้ เช่น การเปลี่ยนแปลงสังคม
 ของตนเป็นสังคมอุตสาหกรรม นำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในการผลิตในสังคมปัจจุบัน สังคม
 ต่างๆมักจะรับเอาวิธีการดำเนินชีวิตจากสังคมอื่นที่ยอมรับกันว่าเจริญแล้ว เพื่อเป็นเครื่องมือในการ
 พัฒนาสังคมเพื่อใช้เป็นวิธีการดำเนินชีวิตและทำให้สังคมเปลี่ยนไป ที่กล่าวถึงโดยทั่วไป ได้แก่

- การทำให้เป็นสังคมอุตสาหกรรม (industrialization) เป็นการนำเอากระบวนการผลิต
 ขนาดใหญ่ด้วยกำลังเครื่องจักร มีตลาดการค้าที่กว้างขวาง มีการแบ่งแรงงานตามความชำนาญเพื่อ
 ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ
- การทำให้เป็นประชาธิปไตย (democratization) หมายถึง กระบวนการแพร่ขยายปรัชญา
 หรือระบบทางสังคมที่เน้นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินกิจการทางสังคม
- การกลายเป็นเมือง (urbanization) เป็นการเคลื่อนย้ายผู้คนหรือขยายตัวเมืองออกไปทาง
 พื้นที่ เพื่อให้ผู้คนมีวิถีชีวิตแบบคนเมือง
- การจัดองค์การสมัยใหม่ (bureaucratization) เป็นการจัดระบบบริหารงาน ที่มีการ
 แบ่งแยกแรงงาน มีการจัดแผนงาน งานต่างๆทำกันอย่างมีระบบ
- การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม (equalization of income) พยายามให้ประชชนมีงานทำ มี
 รายได้ และหาวิธีทำให้ผู้คนมีรายได้ไม่แตกต่างกัน
- การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย (modernization) พยายามในการพัฒนาท้องถิ่น มีการ
 สร้างถนน บริการไฟฟ้า ประปา การสื่อสารที่เจริญ และเทคโนโลยีอื่นๆ

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แม้ว่าจะเป็น ปรากฏการณ์ ทางสังคมที่จะ
 ช่วยสร้างความเจริญให้แก่สังคมแต่การเปลี่ยนแปลงนั้นๆ อาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นก็ได้ การ
 เปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นธรรมชาติของสังคมซึ่งไม่อาจสกัดกั้นได้ และถ้าสังคม
 ไม่เปลี่ยนแปลงก็เจริญก้าวหน้าขึ้นไม่ได้ (ศิริ ฮามสุโพธิ์ 2543:17)

จากแนวคิดข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นจะทำให้สังคม
 มีความเจริญขึ้น หากสังคมไม่เปลี่ยนแปลงก็จะไม่เจริญก้าวหน้า แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นอาจ
 ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้นได้

4. แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเริ่มแรกของมนุษย์ ย่อมมีลักษณะง่ายๆ เช่นในการทำมาหากิน เมื่อหิวก็ออกล่า
 สัตว์ หรือเก็บของป่าโดยอาศัยมือ และกำลังกาย เพื่อจับสัตว์หรือเก็บผลไม้ ต่อมาจึงรู้จักการใช้

เครื่องมือต่างๆในการทำมาหากิน (ณรงค์ เลี้ยงประชา 2541:44) ในส่วนของวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุก็ย่อมจะต้องพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีมนุษย์มากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบร่วมกัน ต้องสร้างบรรทัดฐานต่างๆขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำมาหากิน การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เป็นสังคม คติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนาและอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาใช้ เพื่อควบคุมสภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางสังคม เพื่อก่อให้เกิดผลดีต่อการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมานั้นย่อมมาจากความคิดสร้างสรรค์อันเกิดจากประสบการณ์ และปัญญาความรู้ วัฒนธรรมเริ่มแรกที่มนุษย์สร้างขึ้น ถ้าไม่ช่วยแก้ปัญหาและสนองความต้องการได้ดีเท่าที่ควร มนุษย์ย่อมจะปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นเรื่อยๆ และนั่นคือ วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นหรือมีมาก่อน ย่อมเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมสมัยต่อมา

4.1 ความหมายของวัฒนธรรม

คำว่า วัฒนธรรม มาจากคำว่า Culture ในภาษาอังกฤษ มีความหมายว่าการเพาะปลูกและบำรุงให้เจริญงอกงาม

ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมคือ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย กลมเกลียวความก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน (ณรงค์ เลี้ยงประชา 2541:45)

4.2 ลักษณะของวัฒนธรรม

ทุกสังคมต้องมีวัฒนธรรมและวัฒนธรรมของแต่ละสังคมย่อมมีลักษณะเฉพาะที่แสดงออกให้ปรากฏ จนบางท่านใช้เขตของวัฒนธรรมเป็นหลักในการแบ่งอาณาเขตของประเทศชาติได้ ลักษณะเด่นของวัฒนธรรมประกอบด้วย

4.2.1 วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นองค์ประกอบในการดำเนินชีวิต ทุกสิ่งทุกอย่าง ที่มนุษย์สร้างขึ้นล้วนเป็นวัฒนธรรม

4.2.2 วัฒนธรรมเป็นศูนย์รวมของหลายสิ่งหลายอย่าง เช่นความรู้ ความเชื่อ วิถีชีวิต และสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

4.2.3 วัฒนธรรม เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรมมิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน และลักษณะข้อนี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์ กล่าวคือ พฤติกรรมส่วนใหญ่ของสัตว์ ปราศจากการเรียนรู้มาก่อนหรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า พฤติกรรมของสัตว์เกิดได้จา กสัญชาตญาณ ส่วนมนุษย์นั้น มีสมองอันทรงคุณภาพ จึงสามารถรู้จักคิด รู้จักถ่ายทอด และเรียนรู้ กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีการติดต่อกับบุคคลอื่น ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรม

4.2.4 วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นมรดกแห่งสังคม วัฒนธรรมเป็นผลแห่งการถ่ายทอด และการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการดังกล่าวคือ การสื่อสาร โดยใช้สัญลักษณ์ ได้แก่การที่มนุษย์มีภาษาใช้ที่แน่นอน ซึ่งมีส่วนช่วยในการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อนๆดำเนินสืบเนื่องกันมาไม่ขาดสาย ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็น “มรดกแห่งสังคม” (เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร 2547:34)

4.3 ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น2ประเภทได้แก่

4.3.1 วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ได้แก่สิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่นสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน อาคารบ้านเรือน รถยนต์ เป็นต้น

4.3.2 วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่แบบแผนในการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ภาษา ศิลธรรม เป็นต้น

การแบ่งประเภทของวัฒนธรรมนั้นแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

-วัฒนธรรมทางแนวคิด หมายถึงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความคิดเห็นความเชื่อ หรือความสนุกสนาน ซึ่งอาจจะถูกหรือผิดก็ได้ เช่นความเชื่อที่คนตายแล้วไปเกิดใหม่ การทำบุญ การทำบาป

-วัฒนธรรมทางบรรทัดฐาน ได้แก่ระเบียบแบบแผนหรือประเพณี ที่บุคคลในสังคมควรยึดถือปฏิบัติ ซึ่งประกอบไปด้วย

1) วิถีชาวบ้าน คือระเบียบแบบแผนที่บุคคลในสังคมควรจะปฏิบัติ เช่นการบวชลูกชายเมื่ออายุครบ 20ปี เพื่อทดแทนคุณบิดามารดา การต้อนรับแขกเมื่อใครมาเยี่ยมถึงเรือนชานควรจะต้องต้อนรับ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามอาจถูกตักเตือนโทษ ลักษณะที่เรียกว่า ธรรมเนียมประเพณี จัดได้ว่าเป็นวิถีชาวบ้าน

2) จารีต ได้แก่ระเบียบแบบแผนที่บุคคลในสังคมจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนถือเป็นการกระทำผิดทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจและอาจถูกตัดออกจากสังคม ตัวอย่างเช่นการเลี้ยงดูพ่อแม่ทดแทนเมื่อท่านแก่เฒ่า และเราอยู่ในภาวะที่รับผิดชอบได้ ข้อห้ามทางศาสนาถือเป็นจารีตอย่างหนึ่ง

3) กฎหมาย ได้แก่ระเบียบแบบแผนที่ทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามตัวบทกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ เช่นการหยุดรถเมื่อมีสัญญาณไฟแดง ตามกฎจราจร ในสังคมทุกสิ่งทุกอย่าง มีจำกัด กฎหมายมีความจำเป็นและสำคัญมากขึ้น

จากแนวคิดข้างต้นชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมนั้นมีมานาน และวัฒนธรรมนั้นแสดงถึงความดีงาม ความเป็นระเบียบ และยังเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมสมัยต่อมา

5. แนวคิดและทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

แนวคิดและทฤษฎีความเจริญเติบโตเป็นแนวทางที่ได้รับความสนใจในยุคแรกของการพัฒนา ซึ่งได้แก่ ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (ทศวรรษ 1950-1960) โดยนักวิชาการและนักวางแผนทั้งหลายเห็นว่า การพัฒนาคือการเพิ่มขีดความสามารถของระบบเศรษฐกิจของประเทศในการผลิตสินค้าและบริการ โดยสมมติฐานว่า สังคมที่ดีคือสังคมที่มีสินค้าและบริการมาอุปโภคบริโภคให้ได้เป็นจำนวนมาก

ดังนั้น การพัฒนาในยุคดังกล่าวจึงหมายถึงกระบวนการเพิ่มรายได้ของประเทศ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติและการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ภายใต้โครงสร้างของระบบทุนนิยม แต่ไม่นานนักแนวคิดดังกล่าวก็ได้รับการต่อเติมและขยายความให้กว้างขวางขึ้น ทั้งนี้เพราะมองเห็นว่าแนวคิดดังกล่าวมีข้อจำกัดที่จำเพาะแต่ด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นเพียงองค์ประกอบเดียวของสังคม และไม่เพียงพอต่อความเข้าใจในการพัฒนาทั้งระบบของสังคม (สุริชัย หวันแก้ว 2544:407)

จากแนวคิดข้างต้น การพัฒนาคือการเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการ ทำให้ระบบเศรษฐกิจมีรายได้สูงขึ้น ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประชาชาติเพิ่มมูลค่ามากขึ้น และพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านต่างๆ ให้เพียงพอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำรวย หนูแสง (2541 : 67) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการจัดการท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่าต่อสภาพแวดล้อมและประชาชนบ้านรวมมิตร จังหวัดเชียงราย ศึกษาผลกระทบของการจัดการการท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่าบ้านมิตรที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อแนวทางแก้ไขตามทรศนะของประชาชนบ้านรวมมิตร และประชาชนในหมู่บ้านตามเส้นทางเดินป่าว่ามีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่จะศึกษาธรรมชาติเชิงนิเวศ โดยชุมชนได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลง เกิดจากการกระจายรายได้ภายในชุมชนจากการที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวภายในชุมชน มีสภาพสังคมที่มีความสัมพันธ์กันในเชิงธุรกิจมากขึ้นระหว่างคนในครอบครัวและคนในชุมชนกันเอง มีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปบางส่วนเกิดภาวะทรุดโทรมตามปริมาณนักท่องเที่ยว และขยะที่เกิดขึ้น

ธเนศ ศรีสถิต (2542 : 45) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของท้องถิ่นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษา ชายหาดชะอำ จังหวัดเพชรบุรี การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นเป้าหมายที่พึงประสงค์ของการพัฒนา ชาวบ้านในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและต้องมีการวางแผน มีสำนึกรับผิดชอบ รักบ้านเกิด รักษาทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมอันทรงคุณค่าให้อยู่คู่ท้องถิ่นต่อไป ผลการศึกษาพบว่าท้องถิ่นมีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตน

ฤทธิ อนุจรพันธ์ (2543 : 40) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวต่อ อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ศึกษาและวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดิน สภาพเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อำเภอแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบในด้านการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวเข้ามาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีขนาดมากขึ้นส่งผลทำให้เกิดร้านค้าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาขยะเพิ่มมากขึ้น มีน้ำเสียเนื่องจากการปล่อยน้ำทิ้งของ โรงแรมและบ้านเรือน

ทัศนาวลัย อุทาร์สกุล (2545 : 75) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติสำนักงานอุทยาน-หนองผักชี อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวในเส้นทางเดินป่าที่ศึกษา โดยใช้ขยะเป็นดัชนีตัวหลักพบว่าขยะที่พบมากที่สุดคือขยะประเภท พลาสติก รองลงมาคือ กระดาษ และพบว่ามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และผลจากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในแต่ละวัน ทำให้มีการวางแผนระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยว และองค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องต่อไป

สุจิตราภา พันธุ์ไฉ (2545 : 156) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา บ้านหล่อชา (อาข่า) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สมาชิกส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการต้องการรายได้จากนักท่องเที่ยวเพื่อยังชีพมากกว่าที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่า การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เป็นอยู่ยังไม่ใช่ว่ามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและไม่ได้มีการประเมินผลอย่างจริงจัง แม้ว่าชาวบ้านจะมีส่วนร่วมคิดรูปแบบใหม่ในการปันผลและแบ่งผลประโยชน์ แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่เข้มแข็งพอ เนื่องจากขาดผู้ที่มีทักษะด้านการจัดการการท่องเที่ยว สภาพความเป็นอยู่ที่บีบคั้นทำให้ชาวบ้านต้องหาเงินเพื่อยังชีพ ส่งผลให้วัฒนธรรมเปลี่ยนไปเป็นวัฒนธรรมเพื่อการค้า นอกจากนี้ยังพบว่ามีแนวโน้มในเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะขาดหายไปในอนาคต เพราะเยาวชนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านไม่ยอมรับ

ธีรวดี จำเดิม (2549 : 124) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนเวียงกุมกาม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ภาครัฐได้เข้ามาส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเวียงกุมกามอย่างรวดเร็วและมีลักษณะการพัฒนาที่มาจากส่วนบน (รัฐบาล) ลงสู่ส่วนล่าง (ชุมชน) เป็นส่วน

ใหญ่ ดังนั้นชุมชนจึงขาดความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยว และขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงเป็นด้านลบมากกว่าด้านบวก กล่าวคือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจพบว่าเกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้นแต่เกิดปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึงและปัญหาที่เกิดจากฤดูกาลท่องเที่ยว ผลกระทบด้านสังคม การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว สร้างพื้นที่ทางสังคมให้แก่กลุ่มเยาวชน ช่วยเพิ่มบทบาทและสร้างเสริมสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุภายในชุมชนเนื่องมาจากการร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ในด้านลบจากปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเสื่อมถอยลงเกิดปัญหาชุมชนกลัวการถูกเวนคืนที่ดิน หรือในกรณีที่ถูกเวนคืนแล้วแต่ได้รับค่าชดเชยน้อยจึงไม่คุ้มค่า ชุมชนเกิดความหวาดระแวงในความปลอดภัยเพราะชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้เป็นชุมชนเปิดและมีบุคคลภายนอกเข้ามาในชุมชนเป็นจำนวนมาก ส่วนผลกระทบด้านวัฒนธรรมการท่องเที่ยวช่วยฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดศูนย์วัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ทางสังคม แต่เนื่องจากความขัดแย้งด้านผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวจึงทำให้คนในชุมชนลดความศรัทธาและเข้าวัดน้อยลงเพราะเห็นว่าวัดเป็นแหล่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และจากการพัฒนาเวียงกุมกามให้เป็นเมืองประวัติศาสตร์ จึงเกิดการจกกฎระเบียบและข้อบังคับในการใช้ที่ดินในชุมชน การท่องเที่ยวทำให้เกิดการนำโบราณสถานทางพุทธศาสนาไปใช้ในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างไม่เหมาะสม เช่น การจัดงานรื่นเริงภายในบริเวณโบราณสถาน โดยบริษัท นำเที่ยวหรือการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว และในส่วนของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือช่วยในการสร้างความตระหนักในการดูแลอนุรักษ์โบราณสถานเวียงกุมกามและยังช่วยพัฒนาปรับปรุงสาธารณูปโภคให้แก่ชุมชน แต่การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลพิษทางเสียง ฝุ่น และปัญหาขยะ นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการวางแผนและการสนับสนุนอย่างไม่ต่อเนื่องของภาครัฐได้สร้างภาระด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชนอีกด้วย จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ คือ รัฐควรส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยรัฐมีบทบาทในฐานะเป็นที่พึ่งของชุมชนและให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนให้ความรู้ และพัฒนาในด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กระตุ้นให้เกิดความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวและชุมชนควรร่วมมือร่วมใจในการสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

แคทรียา รุ่งเรือง (2551 : 64) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนชาวไทยพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี การ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ทำให้คนในชุมชนเกิดอาชีพเสริมและเป็นการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม แต่ในขณะที่เดียวกันการเปลี่ยนแปลงได้กลายเป็นสู่การเป็นรูปแบบพานิชยกรรมที่มากขึ้น แต่เดิมเป็นการเกษตรที่ทำการบริโภคภายในครัวเรือน ปัจจุบันต้องผลิตเพื่อการค้าทางธุรกิจมากขึ้น เนื่องจากพัฒนาทางด้านค่านิยมทางการศึกษา และเศรษฐกิจที่ทำให้การพัฒนาทางอาชีพเข้าสู่พานิชย์ ในสังคมและวัฒนธรรม การมีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้เกิดการตื่นตัวในการสร้างความเด่นชัดและความเข้มแข็งทางความรู้ภูมิปัญญาให้เกิดความเข้าใจในคงอยู่ เกิดการตระหนักมณการถ่ายทอดวัฒนธรรมกับชาวบ้านและนักท่องเที่ยว ทางสังคมก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม เช่นการก่อตั้งชมรมแม่บ้านสตรีชาวนาไทย เป็นส่วนทางกระบวนการมีส่วนร่วม ก่อเกิดความสามัคคีในชุมชน ทางด้านของสิ่งแวดล้อมของชุมชนพบว่าชุมชนไหนพจนยังไม่เคยประสบ ยังคงความเป็นธรรมชาติแบบชนบทไว้ได้ มีการรณรงค์การทิ้งขยะและการรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน การท่องเที่ยวไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่ก่อให้เกิดผลกระทบเท่านั้น จากการศึกษาพบว่าความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปก็ย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนได้เช่นกัน

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative study) เพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของการท่องเที่ยวต่อชุมชนกรณีศึกษา ตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

1. การทบทวนเอกสาร และแนวทางการประเมินผลกระทบทางกายภาพของชุมชน

เป็นการทบทวนเอกสาร ทฤษฎีและข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ผลกระทบทางด้านสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก อันเป็นผลมาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย หนังสือ คู่มือ แนวคิด ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และผลกระทบที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยว

2. สำรวจและกำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการเลือกพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection) โดยเลือกบริเวณตลาดร้อยปี หมู่ 2 ตำบลสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากเป็นตลาดที่มีความเก่าแก่และมีมานานในอดีตแต่ในปัจจุบันมีถนนตัดผ่าน มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เข้ามาในตลาดจึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการเพื่อรองรับการท่องเที่ยว จึงส่งผลทำให้เกิดผลกระทบทางด้าน สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก อันเป็นผลมาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

3. การเลือกกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเลือกพื้นที่ ทำการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ใน บริเวณตลาดร้อยปี หมู่ 2 ตำบลสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวมากที่สุดโดยแบ่งดังนี้

ผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ทำการศึกษาออกเป็น 4 กลุ่มคือ

- กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้รักษาความปลอดภัย จำนวน 3คน
- กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้อาวุโสของชุมชนตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จำนวน 2คน
- กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนและนักท่องเที่ยว ได้แก่ ประชาชนและนักท่องเที่ยว ภายในพื้นที่ จำนวน 5คน
- กลุ่มธุรกิจและร้านค้าภายในชุมชน ได้แก่ ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร จำนวน 5คน (รวมเป็น15คน)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนาม การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ระดับลึก โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

หลังจากที่ผู้ศึกษาได้เลือกพื้นที่ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้ทำการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตลาดร้อยปีโดยติดต่อไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลสามชุก เพื่อขอข้อมูลพื้นฐานตำบลสามชุกสำหรับใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษา

4.2 การสำรวจ (survey)

ระยะแรกของการเก็บข้อมูลเป็นการสำรวจบริบททั่วไปของชุมชนที่ศึกษาได้แก่ ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ขนาดของชุมชน ลักษณะภูมิประเทศ ที่ตั้งอาณาเขตสถานที่ต่างๆของชุมชน เช่น วัด โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นต้น โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน เช่นการคมนาคม ยานพาหนะที่ใช้ การสื่อสาร การสำรวจประชากร ทำแผนที่

4.3 การสังเกต (observation)

การสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม(non-participant observation) เป็นการเฝ้าดูโดยที่ผู้ศึกษาไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องหรือร่วมทำกิจกรรมด้วย

4.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้การสัมภาษณ์ระดับลึก โดยมีการนัดหมายไว้ล่วงหน้า และไม่มีการนัดหมายไว้ล่วงหน้า ใช้เวลาการสัมภาษณ์ประมาณ 1-2 ชั่วโมง กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในประเด็นความเป็นมาของตลาดร้อยปี สภาพสังคมวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของชุมชนก่อนหลังกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ผลกระทบที่ชุมชนได้รับในด้านต่างๆ การสัมภาษณ์มีลักษณะพูดคุยเป็นกันเอง ไม่ต้องเรียงลำดับคำถาม จะปล่อยให้ไปตามสถานการณ์

5. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

5.1 การจดบันทึกภาคสนาม (Field note) เป็นสมุดบันทึกความคิด และสถานการณ์ต่างๆ เอาไว้ เพื่อป้องกันการลืมและช่วยให้เข้าใจข้อมูลหลังจากออกจากภาคสนาม และสามารถนำข้อมูลนั้น มาใช้วิเคราะห์ต่อไป

5.2 แนวคำถามหรือแนวการสัมภาษณ์ (questionnaire) เป็นเครื่องมือที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง สำหรับการวิจัยคุณภาพที่ต้องเตรียมไว้ เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์และประเด็นการศึกษาที่ได้ ตั้งใจไว้ โดยนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาก่อนที่จะนำไปสัมภาษณ์

5.3 กล้องถ่ายภาพ สำหรับเก็บบันทึกภาพหรือเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บไว้ ประกอบการศึกษา

5.4 เครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ ที่คิดว่าจดไม่ละเอียด หรือจดบันทึกไม่ทัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษา

6. การตรวจสอบข้อมูล

6.1 ใช้การตรวจสอบด้านข้อมูล (data triangulation) ในด้านของแหล่งเวลาและสถานที่

6.2 ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลโดยการรวบรวมข้อมูลหลายวิธี (methodological triangulation) เพื่อทดสอบให้แน่ใจในเรื่องเดียวกัน ได้แก่ สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาจัดหมวดหมู่เชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อหาเหตุและผล นำมาวิเคราะห์ถึงความคล้ายคลึง ความแตกต่างของความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่าง และนำมาวิเคราะห์ร่วมกับการสังเกต ทฤษฎีแนวคิดต่างๆ สาเหตุอุปสรรคและนำมาสรุปถึงข้อเท็จจริงของผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนอันเนื่องมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน โดยผู้ศึกษานำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของการเขียนรายงานเชิงพรรณนา

8. ระยะเวลาในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ.2553 โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

รายละเอียด	ปี พ.ศ. 2552 - 2553			
	พฤศจิกายน	ธันวาคม	มกราคม	กุมภาพันธ์
1. ศึกษาประเด็นที่สนใจ กับอาจารย์ที่ปรึกษา	←→			
2. เก็บรวบรวมเอกสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	←→	←→		
3. ลงพื้นที่สำรวจ		←→		
4. รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ของพื้นที่		←→		
5. เขียนรายงานบทที่ 1-3			←→	
6. ลงพื้นที่สัมภาษณ์			←→	
7. วิเคราะห์ข้อมูล สรุป ข้อมูลในบทที่ 4-5				←→
8. ตรวจสอบความถูกต้อง ของเนื้อหา จัดทำรูปเล่ม				←→

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

บทที่ 4 ผลการศึกษา

ประวัติความเป็นมา

ประวัติชุมชน

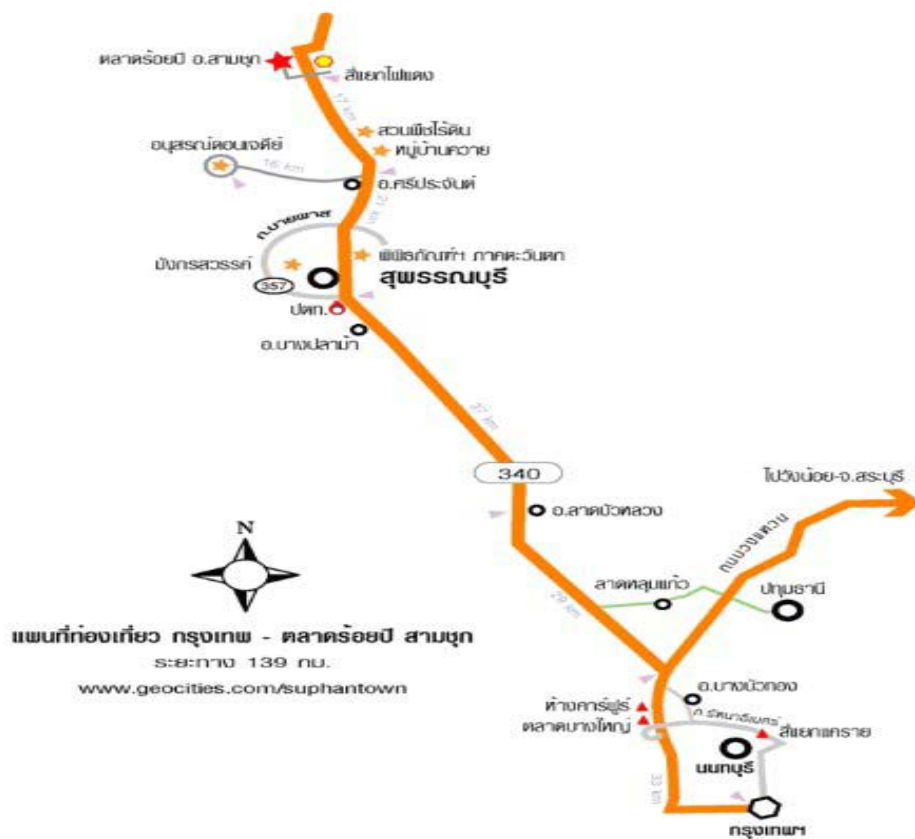
จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน พ่อค้า แม่ค้า ในตลาดชุมชนสามชุกพบว่าตลาดชุมชนสามชุกนั้นมีประวัติความเป็นมาของ ชุมชนตลาดสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยเหตุที่ว่าสามชุก เป็นเมืองเล็กๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดย ในอดีตสามชุกคือแหล่งที่ผู้คนหลากหลายเชื้อชาติทั้งไทย จีน มอญ ฯลฯ มามีความสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะของการแลกเปลี่ยน และซื้อขายสินค้า จนพัฒนาไปสู่การลงหลักปักฐาน สร้างเมืองที่มั่นคงขึ้นมาตาม ประวัติของเมืองสามชุก กล่าวไว้ว่า ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2437 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เดิมชื่ออำเภอ “นางบวช” ตั้งอยู่บริเวณ ตำบลนางบวช โดยมีขุนพรหมสภา (บุญรอด) เป็น นายอำเภอคนแรก ซึ่งยังมีภาพถ่ายปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบัน ต่อมาในปี 2457 ต้นรัชกาลที่ 6 ได้ย้ายอำเภอมาตั้งที่บ้าน “ลำเพ็ญ” ซึ่งเป็นย่านการค้าที่สำคัญในสมัยนั้น จนกระทั่งปี 2481 สมัยรัชกาลที่ 8 ได้เปลี่ยนชื่อจาก “อำเภอนางบวช” มาเป็น “อำเภอสามชุก” และย้ายมาตั้ง อยู่ริมลำน้ำสุพรรณบุรี (ท่าจีน) ซึ่งแยกมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยผ่านคลอง มะขามเต่าแต่เดิมบริเวณที่ตั้งอำเภอสามชุกเรียกว่า “ท่ายาง” มีชาวบ้านนำของป่าจากทิศตะวันตกมาค้าขายให้กับพ่อค้าที่เป็นชาวเรือ บ้างก็มาจากทางเหนือ บ้างก็มาจากทางใต้ เป็น 3 สาย จึงเรียกบริเวณที่ค้าขายนี้ว่า “สามแพร่ง” ต่อมาได้เพี้ยน เป็น สามเพ็ญ และลำเพ็ญในที่สุด ดังปรากฏหลักฐานกล่าวไว้ในนิทานพื้นบ้านย่านสุพรรณบุรีมีเรื่องกล่าวต่อไปว่าในระหว่างที่คนมารอขายสินค้าก็ได้ตัดไม้ไผ่มาสานเป็นภาชนะสำหรับใส่ของขาย เรียกว่า “กระชุก” ชาวบ้านจึงเรียกว่า “สามชุก” มาถึงปัจจุบัน

ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

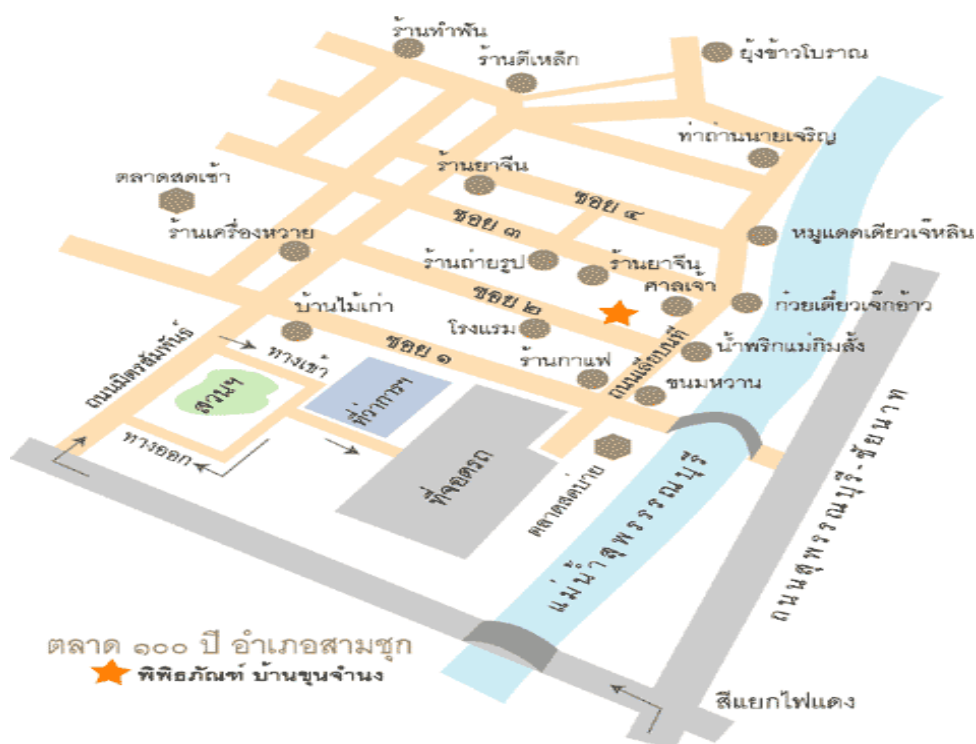
ชุมชนตลาดสามชุกตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 ตำบลสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 15,000 ไร่ ชุมชนตลาดสามชุกเองนั้นจะประกอบด้วยจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 11,099 คน เป็นชาย 5,219 คน เป็นหญิง 5,880 คน ชุมชนตลาดสามชุกทางด้านทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลกระเสี้ยว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ทางทิศใต้ติดต่อกับ ตำบลย่านยาว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ทางทิศตะวันออกติดต่อกับ

ตำบลหนองผักนากและตำบลบ้านสระ อำเภอสามชук จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนด้านของอาชีพของ คนในตำบลสามชุก อาชีพหลักจะเป็น อาชีพการทำนา การค้าขาย ส่วนอาชีพเสริมจะเป็น อาชีพ รับจ้าง

ผลงานวิจัยที่เขียนขึ้นทั้งปวงนี้ของนักศึกษา

ภาพที่ 2 แผนที่ตลาดชุมชนสามชุก

จากประวัติของชุมชน ข้อมูลทั่วไป แผนที่ และแผนผัง ของชุมชนทำให้ได้ทราบถึงที่มาของ ตำบลสามชุก และตลาดชุมชนสามชุก ว่ามีต้นกำเนิดเกิดขึ้นมาได้อย่างไรจากการที่ได้ลงพื้นที่และทำการศึกษา ทราบว่าเมื่อก่อนนั้นชุมชนตลาดสามชุกนั้นค่อนข้างชบเซาอย่างมาก ไม่มีนักท่องเที่ยวหรือใครเข้ามาเลือกซื้อของมากนัก แต่ก็มีคนอยู่กลุ่มหนึ่งซึ่งรวมตัวกันซึ่งอยากที่จะอนุรักษ์ของเก่า บ้านไม้เก่า และพลิกฟื้นตลาดเก่าให้กลับมีชีวิต ซิวา ขึ้นมาอีกครั้ง จึงมีการช่วยกันจัดทำตกแต่งและสร้างตลาดขึ้นมาใหม่อีกครั้งเพื่อรองรับกับกิจกรรมการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวจนกลายมาเป็นตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรีขึ้น เป็นตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบันนี้มีคนสนใจและเข้าไปเที่ยวกันมากขึ้นทุกวัน ดังนั้นจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดสามชุกนั้น จะส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ตามมาซึ่งที่ได้ไปลงพื้นที่ศึกษามาแล้ว

ผลที่เกิดขึ้นและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

การท่องเที่ยวนี้สามารถส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ในชุมชนจากการที่ได้ศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของการท่องเที่ยวต่อชุมชน กรณีศึกษา ตลาดร้อยปีอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยสามารถแบ่งออกเป็นในแต่ละด้านซึ่งแต่ละด้านจะเป็นผลในทางด้านบวกและด้านลบได้ดังนี้

- ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ
- ผลกระทบทางด้านสังคมวัฒนธรรม
- ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบด้านบวกทางเศรษฐกิจ

1. เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

จากการศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในอำเภอสามชุกนั้นได้ทำให้เกิดการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการสอบถามคุณสมชาย หงษ์สุพรรณ ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในตลาดชุมชนสามชุกนั้นพบว่าชาวบ้านมีรายได้จากเดิม 200-300 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 300-400 บาท แต่โดยเฉพาะในช่วงของเทศกาล หรือวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ ชาวบ้านจะมีรายได้สูงขึ้นเป็น 500-600 บาท สามารถสร้างรายได้ สร้างงานและสร้างอาชีพใหม่ๆ ให้แก่คนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนนั้นมีทางเลือกด้านอาชีพเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของอาชีพอิสระ เช่น ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าขายของที่ระลึกต่างๆ จากการที่ชาวบ้านได้หันมาทำอาชีพขายอาหารหรือขายของที่ระลึกช่วงที่มีตลาดเกิดขึ้นมาทำให้รายได้เพิ่มขึ้น สร้างรายได้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดซึ่งชาวบ้านในชุมชนตลาดสามชุกก็สามารถเป็นผู้ประกอบการและเป็นเจ้าของได้ด้วยตนเอง

ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงยังส่งผลประโยชน์ไปยังผู้สูงอายุด้วย ที่ยังนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาสร้างสรรค์ของที่ระลึกให้เกิดเป็นอาชีพและมีรายได้มากขึ้นด้วยฉะนั้นแล้วการท่องเที่ยวตลาดร้อยปี อำเภอสามชุกจึงเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชนอย่างแท้จริง

2. การท่องเที่ยวช่วยสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพแก่ชุมชนมากขึ้น

การท่องเที่ยวสามารถช่วยสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพแก่ชุมชนตลาดสามชุก เพราะว่าแต่เดิมอาชีพของคนในชุมชนนั้นแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นอาชีพรับจ้าง พนักงานบริษัท รับราชการแต่เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ามาก็ทำให้คนหันมาทำอาชีพเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวตลาดร้อยปี อำเภอสามชุกจึงมีผลโดยตรงในการเปิดทางเลือกใหม่ในการประกอบอาชีพให้แก่คนในชุมชน ทำให้คนที่มีความรู้หรือทักษะในการประกอบอาชีพขายของที่ระลึก ก็เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถสร้างเสริมรายได้ได้มากกว่าเดิม

คุณยายผ่าน ชาญเจริญ กล่าวว่า “เมื่อก่อนยายอยู่กับลูกช่วยลูกขายของชาวบ้านหนึ่งกำไรได้น้อยได้วันละ 200-300 บาท รายได้ไม่ค่อยพอกินพอใช้แต่เมื่อเกิดมีตลาดชุมชนสามชุกเข้า ลูกก็คิดที่จะมีการทำสื่อที่เกี่ยวกับสามชุกขึ้น ทำให้รายได้เพิ่มขึ้นเป็น 500-600 บาท ต่อวัน ทำให้สร้างรายได้เพียงพอต่อรายจ่ายในบ้าน” (ผ่าน ชาญเจริญ สัมภาษณ์เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2553)

ภาพที่ 3 คุณรจณี สุขประกอบ

คุณรจณี สุขประกอบ กล่าวว่า “เมื่อก่อนดิฉันทำอาชีพรับราชการแต่พอเวลาปลดเกษียณอายุราชการแล้วไม่รู้จะทำอะไรดี เมื่อมีตลาดชุมชนสามชุกเกิดขึ้นมาจึงหันมาลองทำของที่ระลึกไว้ขายแก่นักท่องเที่ยวปรากฏว่าขายดี ทำให้เกิดรายได้เสริมจากเงินบำนาญที่ได้รับ” (รจณี สุขประกอบ สัมภาษณ์เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2553)

ภาพที่ 4 สภาพตลาดชุมชนสามชุก

ผลกระทบด้านลบทางเศรษฐกิจ

1. เกิดความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์เกิดขึ้นในชุมชน

จากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างฉับพลัน จนชุมชนเองตั้งรับไม่ทันและความรู้ในการจัดการชุมชนเพื่อรับรองการท่องเที่ยวเพียงชนิดเดียว จนเป็นเหตุทำให้คนเข้ามาวิพากษ์วิจารณ์ถึงหน่วยงานของภาครัฐว่าเข้ามาพัฒนาเพียงช่วงระยะสั้น แล้วจึงหมดหน้าที่ไปทั้งในส่วนของชุมชนยังไม่มีความพร้อมในการตั้งรับความเปลี่ยนแปลงและการจัดการระบบการท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของร้านค้าขายของที่ระลึก ร้านอาหาร จึงทำให้กลุ่มคนในชุมชนที่แสวงหาผลประโยชน์ในด้านของการท่องเที่ยว สร้างความขัดแย้งและทำลายความสัมพันธ์ของคนในชุมชนตลอดมาทั้ง ๆ ที่มีกฎระเบียบข้อบังคับออกมาควบคุมไว้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งในตัวของคนในบ้านที่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวกับชาวบ้านที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ และข้อขัดแย้งอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

2. เกิดการกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง

เนื่องจากการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนตลาดสามชุกนั้นทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ทั่วถึง จึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น เพื่อที่จะให้เป็นเศรษฐกิจชุมชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกันในท้องถิ่น ปรากฏว่าผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของชุมชนสามชุกได้กระจุกตัวกับคนในพื้นที่ส่วนน้อย และเพียงบางกลุ่มที่เป็นเครือญาติหรือพี่น้องกันเท่านั้น นอกจากนี้บางครั้งยังมีการกีดกันเพื่อไม่คนกลุ่มอื่นเข้ามา เพื่อไม่ให้ผลประโยชน์ที่เคยเป็นของตนตกเป็นของคนอื่น

คุณสายใจ แซ่เตี๋ย กล่าวว่า “ในการเกิดขึ้นมาของตลาดชุมชนสามชุก หรือตลาดร้อยปี นั้นก็เกิดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการแย่งชิงปัญหาทำเลที่ตั้งร้านค้า การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง ไปรวมกลุ่มอยู่แต่พวกกลุ่มเดียวที่ได้รับผลประโยชน์ รวมไปถึงญาติพี่น้องของตนที่ได้รับผลประโยชน์ ทำให้เกิดความขัดแย้งจากกลุ่มที่ไม่ได้รับผลประโยชน์”(สายใจ แซ่เตี๋ย สัมภาษณ์เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2553)

สรุป ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนตลาดสามชุกด้านเศรษฐกิจปรากฏให้เห็นทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ กล่าวคือ ทางด้านบวกทำให้เกิดงานและการสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน และทางด้านลบทำให้ชาวบ้านในพื้นที่มีการขัดแย้งกันระหว่างผู้ที่ได้รับผลประโยชน์กับผู้ที่ไม่ได้รับผลประโยชน์

ผลกระทบทางด้านสังคมวัฒนธรรม

ผลกระทบด้านบวกทางสังคมวัฒนธรรม

1. ชุมชนเกิดการเรียนรู้ด้านการจัดการจัดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวช่วยให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในด้านการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มทางสังคมของคนในท้องถิ่นซึ่งมีทั้งผู้อาวุโสของชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำนันชาวบ้านในชุมชนและเยาวชนที่ระดมกำลังและความสามารถในการจัดกิจกรรมการให้ความรู้ทางสังคมวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนตลาดสามชุก โดยมีเหตุผลทางการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ โดยชุมชนได้ระดมความคิดสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ให้น่าสนใจเพื่อที่จะสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวและให้เข้ามาเที่ยวชมชุมชนตลาดสามชุก มากขึ้นทุกปี เช่น การสร้างสังคมวัฒนธรรมให้แก่พ่อค้าแม่ค้า และคนในชุมชนให้มีอัธยาศัยที่ดีงามสร้างความประทับใจให้กับคนที่เข้ามาเที่ยว ตลาดร้อยปี

ภาพที่ 5 กิจกรรมการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มบทบาทและสร้างเสริมสุขภาวะให้แก่ผู้สูงอายุภายในชุมชน

การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มบทบาทและสร้างเสริมสุขภาวะให้แก่ผู้สูงอายุภายในชุมชน เนื่องจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ งานปีใหม่ งานประเพณีสงกรานต์โดยทางตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก ได้มีการจัดเตรียมงานต่าง ๆ ประเพณีวัฒนธรรม ได้ให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมในส่วนนี้ โดยแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม

เพื่อนำออกมาเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวเช่น กิจกรรมการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงวัฒนธรรมที่ดี และทำให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวใน ตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก อีกครั้ง

คุณมนัส คงสุข กล่าวว่า “ในการเกิดขึ้นของชุมชนตลาดสามชุกทำให้คนในชุมชนสนใจในเรื่องของสังควัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น เพราะว่าคนส่วนใหญ่ต้องการให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาได้เกิดความรู้สึกประทับใจและสนใจในบรรยากาศประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนตลาดสามชุก ไม่ว่าจะเป็งานวันขึ้นปีใหม่ หรือ งานวันสงกรานต์ก็ยังสามารถที่จะอนุรักษ์ความเป็นไทยไว้ได้เสมอ”(มนัส คงสุข สัมภาษณ์เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2553)

ผลกระทบด้านลบทางสังควัฒนธรรม

1. การท่องเที่ยวทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเสื่อมถอยลง กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนมักทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคของกลุ่มคนเป็นไปในทางลบมากกว่าเชิงบวก และจากการศึกษาชุมชนตลาดสามชุกก็พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคของคนในชุมชนได้ เป็นไปในเชิงลบมากกว่าเชิงบวกด้วยเช่นกัน ซึ่งกล่าวได้ว่าระดับความสัมพันธ์ที่มีความเสื่อมถอยลงนั้นมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ที่มาจากการท่องเที่ยว กล่าวคือเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวกับกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวหรือไม่ได้รับผลกระทบเลยเพราะการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม เนื่องจากร้านค้าบางร้านขายดี บางร้านขายไม่ดี ร้านที่ขายได้น้อยก็จะนำสินค้าแบบเดียวกันมาขายบ้าง จึงทำให้ร้านต้นแบบขายได้น้อยลง จึงเกิดทะเลาะและเป็นที่มาของความขัดแย้งของชุมชนตลาดสามชุก

2. ความปลอดภัยของชุมชน

เนื่องจากชุมชนตลาดสามชุกได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพิ่มมากขึ้น มีผู้คนเข้ามาจับจ่ายซื้อของจำนวนมาก ทำให้มีพวกมิจฉาชีพแฝงตัวเข้ามาอยู่กับกลุ่มของนักท่องเที่ยว เพื่อทำการชิงทรัพย์ สร้างความเดือดร้อนให้แก่ นักท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความปลอดภัยในด้านสังค ชีวิตร่างกาย และทรัพย์สิน ทั้งในตัวของนักท่องเที่ยวเอง และคนในชุมชนอีกด้วย

คุณปรีชา ปิยาจระ กล่าวว่า “ในช่วงของการเกิดตลาดขึ้นมาความสัมพันธ์ในสังคมของบางกลุ่มก็ยังคงเป็นไปในเชิงทางลบอยู่ ซึ่งก็ยังคงเป็นปัญหาเดิม ๆ ของตลาดทั่ว ๆ ไปในเรื่องการนำสินค้าชนิดเดียวกันมาขายทำให้เกิดความขัดแย้งและมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน ”(ปรีชา ปิยาจระ สัมภาษณ์เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2553)

สรุป ผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางสังคมวัฒนธรรมในทางด้านบวก จะส่งเสริมทำให้ทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมเกิดเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่ดี เพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว ชุมชนตลาดสามชุก ทางด้านลบ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในส่วนของตัวพ่อค้าแม่ค้าในเรื่องของผลประโยชน์ จากกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์กับกลุ่มที่ไม่ได้รับผลประโยชน์

ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ผลกระทบด้านบวกทางสิ่งแวดล้อม

1. มีสภาพแวดล้อมต้นไม้เพิ่มมากขึ้น

จากการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดชุมชนสามชุก การปรับปรุงภูมิทัศน์จึงเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งหมายถึงหน้าตาของชุมชน ดังนั้นจึงมีการปลูกต้นไม้ยืนต้นเพื่อเป็นร่มเงาให้แก่นักท่องเที่ยวเองและรถที่นำมาจอดด้วย นอกจากนี้ยังปลูกต้นไม้ประดับต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความสวยงามและผลจากการปรับปรุงภูมิทัศน์นี้ ทำให้อากาศบริเวณตลาดชุมชนสามชุกดูดีขึ้น ทำให้สภาพแวดล้อมของคนในชุมชนดีขึ้น

2. การท่องเที่ยวชุมชนตลาดสามชุกมีส่วนในการพัฒนาและปรับปรุงสาธารณูปโภค

ชุมชนมีการพัฒนาอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวทำให้สามารถปรับปรุงพัฒนาสาธารณูปโภค และภูมิทัศน์ในพื้นที่ชุมชนตลาดสามชุกขึ้นอย่างเห็นชัด ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนโดยตรง ซึ่งได้แก่ การพัฒนาถนน เพื่อสร้างความสวยงามให้เกิดขึ้น การดูแลสาธารณูปโภคไฟฟ้าน้ำประปาของชุมชนเป็นอย่างดี เรื่องขยะก็ได้มีการจัดการโดยหน่วยงานเทศบาลเข้ามาจัดเก็บขยะด้วย ดังนั้นแล้วการท่องเที่ยวจึงเป็นกลไกสำคัญในการชักนำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสาธารณูปโภคภายในชุมชนให้ชาวบ้านได้รับความสะดวกสบายและมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น

ภาพที่ 6 การกำจัดขยะโดยเทศบาล

คุณสมบูรณ์ ทรัพย์เจริญ กล่าวว่า “การเกิดขึ้นของตลาดชุมชนสามชุกนั้นสามารถนำความเจริญ และสามารถปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ เข้ามาในชุมชนเกิดการพัฒนาทางภูมิทัศน์ที่ดีมากขึ้น โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนน ไฟฟ้า ประปา ให้ดีขึ้นเพื่อที่จะเป็นหน้าเป็นตาแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนด้วย” (สมบูรณ์ ทรัพย์เจริญ สัมภาษณ์เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2553)

ผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม

1. เกิดปัญหามลพิษทางเสียงและฝุ่น

เนื่องจากการเปิดตัวชุมชนตลาดสามชุกให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงเปิดกิจการเพื่อรับรองการท่องเที่ยวหลายด้าน เช่น การเปิดกิจการร้านอาหาร การขายของที่ระลึก อื่น ๆ เนื่องจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาเองนี้ประกอบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนเพิ่มมากขึ้น จากตลาดที่เคยชบเซากลายเป็นตลาดที่มีชีวิตชีวาขึ้นมาอีกครั้ง การเปลี่ยนแปลงไปจากชุมชนที่เคยเงียบสงบเป็นชุมชนที่มีคนพลุกพล่าน และดูเหมือนว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลกระทบต่อเจ้าของชุมชนเพียงฝ่ายเดียว ในทางกลับกันนักท่องเที่ยวเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามาเที่ยวในชุมชนอย่างแท้จริง เพราะเกิดจากเสียงของรถที่วิ่งผ่านไปมา เสียงคนที่เข้ามาเลือกซื้อของแรก ๆ ทำให้คนเฒ่าคนแก่ปรับตัวไม่ได้เพราะว่าเสียงมันดังจอบมาก แต่ตอนนี้ก็สามารถที่จะปรับตัวได้แล้ว นอกจากปัญหาทางเสียงยังมีมลภาวะทางฝุ่นเกิดขึ้นมาอีก จากรถยนต์ที่วิ่งผ่านไปผ่านมา ยังทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพร่างกายและยังส่งผลกระทบต่อจิตใจในลักษณะก่อให้เกิดความรำคาญและความเดือดร้อนด้วย

2. เกิดปัญหาเรื่องขยะในชุมชน

เป็นความจริงประการหนึ่ง คือ เมื่อที่แห่งใดมีคนไปมากขึ้น ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของขยะก็จะเพิ่มมากขึ้นตามมา และเมื่อนักท่องเที่ยวมากขึ้นเท่าใดก็จะส่งผลให้เกิดขยะในชุมชนเพิ่มมากขึ้นตามมาซึ่งปัญหาขยะนำไปสู่การทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนเสื่อมโทรมลง ดังนั้นแล้วทางชุมชนตลาดสามชุกจึงต้องมีการจัดทำโครงการศึกษาแนวทางการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณชุมชนตลาดสามชุก โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นนำไปใช้และปฏิบัติ และเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นนั้น ได้มีวิธีการบอกให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดในส่วนที่อยู่หน้าบ้านของตนเองโดยใส่ถุงดำทิ้งไว้ เป็นแนวทางในการจัดการขยะเบื้องต้น โดยจะมีรถเก็บขยะของทางเทศบาลเข้ามาเก็บถุงดำที่ชาวบ้านเก็บทิ้งไว้ มีเจ้าหน้าที่หน่วยงานเทศบาลเข้ามาเก็บขยะในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อการท่องเที่ยวขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านและเทศบาลก็ยังคงต้องรับภาระในการกำจัดขยะเหล่านี้ต่อไป

ภาพที่ 7 ขยะของชุมชนตลาดสามชุก

3. การพัฒนาที่ขาดการวางแผนและไม่ต่อเนื่องของภาครัฐ สร้างภาระด้านสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน

การพัฒนาของภาครัฐ ก่อให้เกิดความไม่เรียบร้อยบางครั้ง เช่น ภาครัฐเข้ามาปรับภูมิทัศน์ในการปลูกต้นไม้ทำป้ายบอกชื่อตลาด ป้ายบอกทางต่าง ๆ เมื่อเข้ามาทำหรือเข้ามาปลูกแล้ว บางครั้งขาดการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องของทางเทศบาล ทำให้ต้นไม้ที่จะทำให้ต้นไม้ที่สวยงามกลับกลายเป็นต้นไม้ที่เหี่ยวเฉาและตายลงไป ดังนั้นภาระในส่วนนี้ก็ต้องตกเป็นของชาวบ้านที่ต้อง

ร่วมมือกันรับผิดชอบ ช่วยกันดูแลรักษาต้นไม้ ป้าย ภูมิทัศน์ให้มีความสวยงามอยู่เสมอเพื่อที่จะได้เป็นภาพลักษณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยว เพราะว่าถ้าเกิดภาพลักษณ์ทางด้านสิ่งแวดล้อมไม่ดี ไม่สวยงาม ชุมชนตลาดสามชุกก็จะได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวน้อยลงไป ทำให้ชุมชนตลาดสามชุกขาดรายได้ไป

คุณสมยศ พวงวาที กล่าวว่า “การเกิดขึ้นของชุมชนตลาดสามชุกนำสิ่งต่าง ๆ เข้าก็จริงไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาภูมิทัศน์ ถนนที่ดีขึ้น อื่น ๆ ดีขึ้น แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากก็จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เข้ามา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขยะ ผู้คน เสียงรบกวนต่าง ๆ ทำให้ตลาดบ้านนา กลายเป็นตลาดในเมือง” (สมยศ พวงวาที สัมภาษณ์เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2553)

สรุป ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนในด้านของสิ่งแวดล้อม ด้านบวกคือ ทำให้สภาพสาธารณูปโภคต่าง ๆ ดีขึ้น มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการปลูกต้นไม้ทำให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น และมีการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ไฟฟ้า ประปา ถนนหนทาง อื่น ๆ ส่วนผลกระทบด้านลบ จะเป็นเรื่องของมลพิษทางเสียงและฝุ่น ปัญหาขยะจากการท่องเที่ยว นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการวางแผนและไม่ต่อเนื่องของทางภาครัฐ ยังคงสร้างภาระบางส่วนแก่ชุมชนอีกด้วย

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวมีผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นหลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งนอกจากจะเกิดผลกระทบในด้านทางบวกต่อชุมชนแล้ว หากการจัดการการท่องเที่ยวดังกล่าวมีการเตรียมความพร้อมละชุมชนมีความเข้มแข็งพอก็จะส่งผลกระทบด้านลบตามมาด้วย ดังนั้นแล้วในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงต้องคำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ที่จะตามมาด้วยเพื่อที่จะเตรียมการหามาตรการป้องกันผลกระทบด้านลบที่จะเกิดขึ้น และส่งเสริมผลกระทบด้านบวกเพื่อการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืนต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องผลกระทบทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบในด้านบวกและด้านลบทาง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก อันเป็นผลมาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา บริเวณชุมชนตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

การท่องเที่ยวในชุมชนตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการรวมตัวเป็นคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกระดมความคิดเห็นทางอนุรักษ์ตลาดและที่อยู่ของตนไว้ และหาทางฟื้นคืนชีวิตชีวาขึ้นมาอีกครั้ง เป็นที่มาของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมใช้การท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิต ของชุมชนดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นเครื่องมือการพัฒนาอาคารไม้เก่าแก่ในตลาดสามชุก ที่ก่อสร้างเป็นแนวตั้งฉากกับแม่น้ำท่าจีน เป็นสิ่งบอกให้รู้ว่าเป็นลักษณะของตลาดจีน โบราณ เป็นชุมชนชาวไทย-จีน ที่ยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ลวดลายฉลุไม้ที่เรียกว่าลายขนมปังขิง ซึ่งเท่าที่พบในตลาดนี้มีถึง 19 ลาย คือ ศิลปะตกแต่งอาคารไม้โบราณ ที่หาได้ยากแล้วในปัจจุบัน หากไม่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ก็ย่อมสูญหายไปเช่นเดียวกับตลาดโบราณอื่นๆนอก จากสถาปัตยกรรม อาคารไม้โบราณที่พบเห็นได้ตลอดแนวทางเดิน 2 ข้างทางเดินในตลาด วิถีชีวิตบรรยากาศภายในตลาดการค้าขายที่ยังคงรักษาวิถีแบบดั้งเดิมเช่นในอดีต และบรรยากาศน้ำใจอาสาสมัครของแม่ค้า ข้าราชการของเครื่องใช้ ขนมอาหารที่นำมาตั้งขายในตลาด เป็นสิ่งยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน ไม่ใช่สิ่งที่จำลองมาเพื่อให้ผู้ชมได้ดูชั่วคราว แต่เหล่านี้คือ วัฒนธรรมที่สืบเนื่องจากอดีต บ่มเพาะมาเป็นเวลากว่าร้อยปี นักท่องเที่ยวจะสามารถสัมผัสได้ และทำให้ตลาดสามชุกแห่งนี้ได้รับขนานนามว่าตลาดร้อยปี และกลับมาเป็นตลาดที่มีชีวิตชีวาอีกครั้ง การจะสร้างชุมชนตลาดสามชุกให้กลับมาเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวนั้นทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของชุมชนและส่งผลกระทบต่อชุมชน จากการสัมภาษณ์ในเรื่องของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน สามารถสรุปออกมาเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้ คือ

ด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาผลกระทบในด้านบวกพบว่าคนในพื้นที่นั้นมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการสอบถาม คุณสมชาย หงษ์สุพรรณ ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในตลาดชุมชน สามชุกนั้นพบว่าชาวบ้านมีรายได้จากเดิม 200-300 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 300-400 บาท แต่โดยเฉพาะ ในช่วงของเทศกาล หรือวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ ชาวบ้านจะมีรายได้สูงขึ้นเป็น 500-600 บาท ซึ่งเพิ่มจากอาชีพหลักที่ชาวบ้านได้ทำอยู่ซึ่งมีทั้งอาชีพรับราชการ รับจ้าง ค้าขาย อื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) มนัส สุวรรณ (2539) บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2542) และ มณีวรรณ ผิวนิ่มและคณะ (2546) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดงานและรายได้ต่อชุมชน ทั้งที่มีส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดอาชีพเสริม และส่งผลทำให้รายได้หลักของชาวบ้านดีขึ้น เนื่องจากรับจ้างจากเวลาว่างของตน เช่น ยาม คน เก็บขยะ จากการสัมภาษณ์นั้นชาวบ้าน บ. วงคนบอกว่า อาชีพหลักหรือการค้าขายนั้นรายได้ไม่เพียงพอและบางครั้งไม่แน่นอน เนื่องจากมีการเปิดห้างสรรพสินค้าในตัวของ อำเภอสามชุก และ จังหวัดสุพรรณบุรี เพิ่มมากขึ้น เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาก็มีรายได้จากอาชีพเสริม เช่น ทำของที่ระลึก ขายให้กับนักท่องเที่ยวควบคู่กับอาชีพการขายแบบเดิม ทำให้มีรายได้ใช้จ่ายได้อย่างไม่ต้องกังวล สามารถนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวจากการท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพรับจ้างภายในชุมชน โดยที่ไม่ต้องเดินทางไปทำงานไกลบ้านสะดวกและเพียงพอต่อการดำเนินชีวิต แต่จากการศึกษาก็มีผลกระทบด้านลบ ทำให้ชาวบ้านเกิดความขัดแย้งระหว่างกันจากผู้ที่ได้รับผลประโยชน์กับผู้ที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ เนื่องจากเกิดการแย่งกันขายสินค้าในลักษณะเดียวกัน

ด้านสังคมวัฒนธรรม

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

จากการศึกษาพบว่าผลกระทบที่คนในชุมชนได้รับในด้านสังคมวัฒนธรรมนั้น ได้แก่ การที่มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ที่กล่าวไว้ว่า สังคมและวัฒนธรรมเป็นคนละสิ่งหรือคนละส่วน สังคมหมายถึง กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ส่วนวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการดำรงชีวิตของคนในสังคม วัฒนธรรมเป็นกรอบแห่งการปฏิบัติ และการกระทำต่อกันทางสังคม สังคมและวัฒนธรรมเป็นของคู่กันและไปด้วยกันถ้าสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมก็เปลี่ยน และถ้าวัฒนธรรมเปลี่ยนสังคมก็เปลี่ยน จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า ชาวบ้านชุมชนตลาดสามชุกมีความสามัคคีกัน ช่วยกันดูแลตลาดทำให้ตลาดเข้มแข็งถึงแม้ว่าจะมีห้างสรรพสินค้าเข้ามาแต่จาก

ความร่วมมือกันก็ทำให้ตลาดสามชุกยืนหยัดอยู่ได้ ส่วนทางด้านประเพณี วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ก็ยังมีการอนุรักษ์ประเพณีต่าง ๆ ไว้ไม่ว่าจะเป็นประเพณีการรดน้ำดำหัวผู้อาวุโสในชุมชน และจากการศึกษาผลกระทบในด้านลบพบว่าชาวบ้านยังมีการทะเลาะกัน ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(2542) ที่เห็นว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างสามัคคีให้แก่ชุมชน กระตุ้นการมีส่วนร่วม ระหว่างร้านค้าขายของด้วยกัน แต่การทะเลาะนั้นก็ไม่ได้ทำให้เกิดความรุนแรงมาก

ด้านสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในด้านบวกพบว่า คนในชุมชนมีการตื่นตัวในเรื่องของสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น เพราะจุดในหน้าตาของชุมชนคือความสะอาด สงบ การเดินทางทัศนียภาพในหมู่บ้านเพื่อดูสถาปัตยกรรมบ้านเรือนภายในชุมชน จึงทำให้คนในชุมชนสำนึกรักชุมชนของตนเองไม่ทิ้งขยะลงพื้นทั่วไปไม่นำขยะไปเผาในบ้านของตนเอง มีถุงดำเก็บและถึงขยะตามบ้านเรือน เพื่อสร้างความประทับใจต่อนักท่องเที่ยวและตนเองด้วย มีการปรับปรุงในด้านพื้นผิวจราจร ภูมิทัศน์อยู่เสมอ จากการศึกษผลกระทบด้านลบพบว่า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องไม่ค่อยดูแลอย่างสม่ำเสมอทำให้ การกำจัดขยะ และการดูแลภูมิทัศน์ไม่ค่อยดีเท่าที่ควรซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยว เพราะว่าถ้าเกิดปราศจากสิ่งเหล่านี้ก็จะไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้แล้วการท่องเที่ยวก็จะไม่ประสบความสำเร็จ (ชูสิทธิ์ ชูชาติ , 2543)

อภิปรายผล

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ คือเพื่อศึกษาผลกระทบในด้านบวกและด้านลบทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก อันเป็นผลมาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ศึกษาตามทฤษฎีและแนวคิด ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 สามารถบอกได้ว่า การท่องเที่ยวนั้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ของประชาชนในท้องถิ่นอาจจำแนกเป็น ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบทางด้านสังคมวัฒนธรรม และผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลกระทบทั้ง 3 ประการนี้มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นทั้งทางบวกและลบ นอกจากนั้นการท่องเที่ยวยังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจสังคมนเมือง ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และนำความเจริญมาสู่ชนบท

นอกจากนี้ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ เมื่อมีการใช้จ่ายเกิดขึ้นครั้งหนึ่ง ในระบบเศรษฐกิจ จะก่อให้เกิดการใช้จ่ายต่อ ๆ กัน ไปอีกหลายรอบ เพราะเมื่อมีการใช้จ่ายเกิดขึ้นครั้งหนึ่งจะก่อให้เกิดรายได้ กับคนบางกลุ่มและกิจกรรมบางประเภท บุคคลหรือกิจกรรมที่ได้รับรายได้นี้ ก็จะนำรายได้ส่วนหนึ่งใช้จ่ายต่อไป และก่อให้เกิดรายได้แก่บุคคลอื่น หรือกิจกรรมอื่นและมีการใช้จ่ายกันต่อไปเรื่อย ๆ คนในชุมชนตลาดสามชุกก็เช่นเดียวกัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพที่มีรายได้เพิ่มเติม จากอาชีพหลัก และส่งเสริมอาชีพหลักให้มีรายได้เพิ่มขึ้น แต่การท่องเที่ยวยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมและวัฒนธรรม สำหรับชุมชนตลาดสามชุกนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการไม่เป็นซึ่งความเฉพาะของกลุ่มของตน แต่กลับกลายเป็นคนภายนอกมีส่วนร่วมด้วย และงานประเพณีต่าง ๆ อาชีพหลักหรือค้าขายก็คงรูปแบบเดิมแต่เน้นความเด่นชัดตามอัตลักษณ์ของตนเองมากขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

จากการศึกษาพบว่า การที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนมีผลกระทบทางด้านบวกและทางด้านลบ ชุมชนต้องพิจารณาถึงผลกระทบทั้ง 2 ด้าน ถึงแม้จะมีการท่องเที่ยวเข้าแล้วจะทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น แต่ก็ต้องมีความสามัคคีกัน ไม่ควรแย่งกันค้าขายเพื่อหวังผลกำไรมากเกินไป เมื่อเกิดการทะเลาะต่อหน้ากันนักท่องเที่ยวจะทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ดีต่อชุมชนนี้ ควรรักษาหน้าตาของชุมชนตลาดสามชุกเอาไว้

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานท้องถิ่น

ควรมีการศึกษาในเรื่องสวัสดิการของชุมชน เช่น เรื่องการกำจัดขยะของชุมชน เพราะเป็นเรื่องที่สำคัญถึงแม้จะยังไม่เกิดปัญหาก็ตาม เพราะการจัดการขยะที่ขาดประสิทธิภาพย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมโดยรวม ควรมีการศึกษาในด้านของมาตรฐานการจัดการขยะขององค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อเสนอแนะเป็นแนวทางการรณรงค์นโยบายของชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาผลกระทบในด้านบวกและด้านลบเพียงบริเวณส่วนของตลาดชุมชนสามชุก เท่านั้น จึงควรศึกษาผลกระทบต่อบริเวณรอบนอกตัวตลาดว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรขึ้นบ้าง
2. ควรมีการศึกษาเรื่องการปรับตัวของคนในชุมชน เมื่อเกิดผลกระทบต่างๆเกิดขึ้นกับชุมชนแล้วคนในชุมชนมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างไรบ้าง

บรรณานุกรม

กิติภูมิ มีประดิษฐ์. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีประทุม, 2548.

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชिरาช, 2544.

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หน่วยที่ 8-16. กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชिरาช, 2544.

จิรพร ศรีวัฒนานุกูลกิจ. “การท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในชุมชนชาวเขา”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

ฤทธิ อนุจรพันธ์. “ผลกระทบการท่องเที่ยวต่ออำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน”. วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ,2543.

ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย หน่วยที่ 1-8. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชिरาช, 2545.

ชเนศ ศรีสถิต .“บทบาทท้องถิ่นต่อการพัฒนาท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษาชายหาดชะอำชะอำ จังหวัดเพชรบุรี” .วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล ,2542.

นวล สารสอน. “ผลกระทบอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพสังคมเศรษฐกิจที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต สาขาวิชามนุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

ณรงค์ เส็งประชา. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์, 2541.

ประดับ เรียงประยูร. “แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนตลาดน้ำตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.

พจนนา สวนศรี. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ , 2546.

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกู. ศิลปวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วังอักษร, 2547.

ราตรี โตเพ่งพัฒนา. ตลาดน้ำ:วิถีชีวิตเกาตรภาคกลาง. กรุงเทพมหานคร:กรมศิลปากร, 2543.

บรรณานุกรม(ต่อ)

ศิริ ฮามสุโพธิ์. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักพิมพ์ไอ.เอส.พรีนติ้ง
เฮ้าส์, 2543.

สุริชัย หวันแก้ว. สังคมและวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2544.

เอกสารข้อมูลพื้นฐานตำบลสามชุกในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลสามชุก อำเภอสามชุก
จังหวัดสุพรรณบุรี, 2548.

เอกสารการท่องเที่ยวแนะนำตลาดร้อยปีสามชุก ตำบลสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี,
2552.

เอกสารการท่องเที่ยวแนะนำ จังหวัดสุพรรณบุรี, 2552.

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

นามานุกรม

คุณยายผ่าน ฐัญญูเจริญ อาชีพ แม่ค้าขายข้าว
 คุณรจณี สุขประกอบ อาชีพแม่ค้าขายของที่ระลึก
 คุณสายใจ แซ่เตี้ย อาชีพแม่ค้าขายข้าว
 คุณมนัส คงสุข อาชีพผู้รักษาความปลอดภัย
 คุณปรีชา ปิยาจระ อาชีพกรรมการตลาด
 คุณสมบุรณ์ ทรัพย์เจริญ อาชีพกรรมการตลาด
 คุณสมยศ พวงวาลี อาชีพพ่อค้าขายของชำ
 คุณอนุชา เกิดโกลา นักท่องเที่ยว
 คุณสายใจ บัวผุด นักท่องเที่ยว
 คุณมานิด เบญจมาศ นักท่องเที่ยว
 คุณดารุณี เหลืองวิไล อาชีพคนขับรถตู้
 คุณปรีดา จินดาประยูร นักท่องเที่ยว
 คุณอารี มีพร้อม แม่ค้าขายขนมขบจระ
 คุณประสิทธิ์ ใจกล้า พ่อค้าขายโรตีสายจระ
 คุณนิรุต แยมสรวล นักท่องเที่ยว
 คุณสมชาย หงษ์สุพรรณ กรรมการตลาด

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ภาคผนวก ก
แนวทางคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

แนวทางในการสัมภาษณ์

เรื่อง ผลกระทบทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของการท่องเที่ยวต่อชุมชน กรณีศึกษา ตลาดร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

1. สอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ถูกสัมภาษณ์

- ชื่อ – สกุล
- อายุ
- เพศ
- ประวัติการศึกษา
- อาชีพหลัก อาชีพเสริม ประกอบอาชีพอะไร

2. ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการมีการท่องเที่ยว

ด้านเศรษฐกิจ

- การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้ให้กับคนในพื้นที่นี้ขึ้นหรือไม่ แตกต่างจากก่อนที่จะพัฒนามาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร
- การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้หรือไม่
- หลังจากมีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้วมีการจ้างงานเพิ่มขึ้นหรือไม่
- หลังจากตลาดชุมชนสามชุกกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเงินตราในท้องถิ่นหรือไม่

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

- ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง เมื่อตลาดกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- ความปลอดภัยของคนในชุมชนเป็นอย่างไรบ้างเมื่อมีตลาดเข้ามา
- การท่องเที่ยวทำให้เกิดช่องว่างทางสังคมมากน้อยแค่ไหน

ด้านสิ่งแวดล้อม

- หลังจากชุมชนตลาดสามชุกกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว มีขยะเพิ่มขึ้นหรือไม่
- ภูมิทัศน์ภายในชุมชนดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร
- หลังจากชุมชนตลาดสามชุกกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว จำนวนของต้นไม้ลดลงหรือเพิ่มขึ้นหรือไม่

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

เส้นทางการเดินทางเรือของชาวบ้านสมัยก่อน

นักท่องเที่ยวจำนวนมากในตลาดสามชุก

ถังขยะในทั่วตลาดมีขยะจำนวนมาก

ที่จอดรถมีการตีเส้นเพื่อความเป็นระเบียบ

มีนักเรียนมาเล่นดนตรีไทยให้นักท่องเที่ยวฟังเป็นการสืบสานวัฒนธรรม

มีการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อความสวยงาม

ประวัติย่อของผู้ศึกษา

ชื่อ-สกุล นายนิวัฒน์ เศรษฐินบุตร

วัน เดือน ปี เกิด 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2530

สถานที่เกิด จังหวัดสุพรรณบุรี

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 35 หมู่ 1 ตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
72190

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2546 สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดทุ่งคอก(สุวรรณสาธุกิจ)

พ.ศ. 2549 สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางลี่วิทยา

พ.ศ. 2552 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ สาขาวิชาการ
จัดการชุมชน มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติย่อของผู้ศึกษา

ชื่อ-สกุล นายเฉลิมรัตน์ เบญจมาศ

วัน เดือน ปี 29 ธันวาคม 2530

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 99 หมู่ 2 ตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี
72180

สถานที่เกิด จังหวัดสุพรรณบุรี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2546 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจาก

โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 จังหวัดสุพรรณบุรี

พ.ศ. 2549 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจาก

โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 จังหวัดสุพรรณบุรี

พ.ศ. 2552 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ สาขาวิชาการจัดการ
ชุมชน มหาวิทยาลัยศิลปากร